

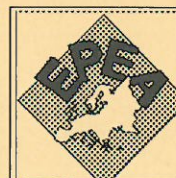
foko-nytt (7) 2/99

FOKO

**Forum for opplæring innenfor
kriminalomsorgen**

NORSK UNDERAVDELING AV EUROPEAN PRISON
EDUCATION ASSOCIATION

EUROPEAN
PRISON
EDUCATION
ASSOCIATION

lederens hjørne

Takk for sist til alle som deltok på Sørmarka-seminaret. Den skriftlige evalueringen av seminaret var hyggelig lesing for styret. Utfordringen ligger nå i å fornye oss og ikke minst finne temaer som treffer medlemmene i samme grad som det synes å ha gjort ved dette seminaret. Det skulle være

nok å ta av. Nå er for øvrig tiden inne for dere alle til å påvirke både temaer og personer, så brenn ikke inne med forslag!

Ellers går vi nye tider i møte med hensyn til regionaliseringen. Som vi hørte og har lest i meldingen vil dette påvirke alle fengsler i større og mindre grad og det skal bli spennende å se hvordan dette slår ut på skolesiden. Jeg tenker spesielt på at hver region skal være selvforsynt med tilbud. Sett dere inn i konsekvensene for egen region, for det er nå vi eventuelt kan påvirke eller gjøre oppmerksom på konsekvenser ingen har tenkt på. Merk dere ekspedisjonssjefens ord om at vi inviteres til å bli mere rølpete. Vi må iallfall ikke sitte på gjerde og vente. Fra nyttår begynner de første ansettelsene og mye skal skje i løpet av år 2000.

Etter Athenkonferansen kan noen hver av oss tenke at vi har kommet langt på mange områder her til lands, men det er mye arbeid vi kan gjøre bedre. Vi må passe oss vel for at vi ikke blir selv gode og ikke følger nok med i utviklingen i skolen og samfunnet utenfor murene. Flere foredragsholdere i Aten fremholdt dette som det viktigste. Samfunnet må inviteres inn i fengslet dersom de innsatte ikke får gå ut. Vi må aldri miste av syne at våre innsatte før eller siden skal ut i. En velfungerende fange er kanskje ikke det beste kriteriet på at vedkommende klarer seg ute!

Og hva skal vi utvikle av egne evner for å holde koken og engasjementet ved like? Til det har jeg lyst å sitere Spinoza fritt gjenfortalt av Arne Næss. *Det viktigste er å ha god sjelsstyrke og raushet, og det er ikke så rent lite bare det.*

Kjære FOKO venner, med dette ønsker jeg dere en GOD JUL og en god overgang til vårt nye tusenår - vel møtt til dere alle i år 2000!

Ingunn

Innhold foko-nytt 2/99

Lederens hjørne	2
Organisasjonssida	3
Oppfølging etter avslutta soning	4
Skolen ved Ringerike kretsfengsel	10
Kompetansebygging for alle ansatte på Berg kr.f.	11
EPEAs Athenkonferanse	12
Noen uhøytidelige betraktninger	13
Studietur til Irland 21.-26. april 1999	14
FOKO-seminar -99 Sørmarka	17
Landsseminar på Luksefjell	22
Bergen landsfengsel med hjemmesider på Internett	22
Innlegg på landskonferansen på Os	23
Fengsel i New Zealand: Kultur og kulturlandskap	26
Fengselsbesøk i Korydallos kvinnefengsel i Athen	28
EPEA bulletin	30
Rekommendasjon	32
FOKO-stipend	32

Styret i FOKO 1999/2000

Leder Ingunn E. Kleivan
Nestleder Kay Sudland
Kasserer Jon Rønning
Sekretær Torfinn Langelid
Inform.ansvarlig Leif Lyngstad

Rud vgs, avd. Ila landsfengsel
Berg Kretsfengsel
Jessheim vgs, avd. Ullersmo
Statens Utdanningskontor i Hordaland
Klosterskogen vgs, avd. Skien
kretsfengsel

Vararepresentanter:

1. Randi Binz
2. Anne Marit Thorsrud

Grønland Voksenopplæringscenter
Kriminalomsorg i frihet - Oslo sentrum

Foko-nytt 2/99

Utgiver:

FOKO

Forum for opplæring innenfor kriminalomsorgen

NORSK UNDERAVDELING AV
EUROPEAN PRISON EDUCATION ASSOCIATION

Ansvarlig:

Leif Lyngstad

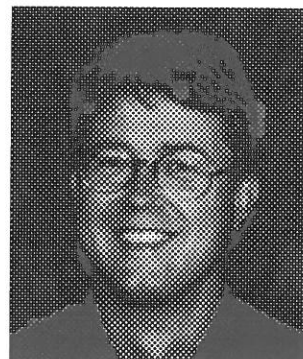
KVS/Skien kretsfengsel,
Boks 2720 Kjørbekk, 3702 Skien
E-mail: klostfeng@online.no
Telefon: 35 90 05 24, telefax: 35 90 05 28

NB! SEND INN NY MEDLEMSREGISTRERING

Oppfølgingsarbeidet for løslatte har hatt trange kår. I artikkelen "Oppfølging etter avslutta soning" sier Torfinn Langelid at dette viktige feltet har vært prega av politiske lovnader uten innhold. De av oss som har arbeidet med tilrettelegging for løslatelse kan skrive under på det. Det er et stort behov for økte ressurser til oppfølgingsarbeidet, og det er ikke minst behov for å utprøve nye samarbeidsmodeller.

Vi har tidligere etterlyst arbeidsmarkedsetaten. Det er ganske uforståelig at denne etaten ikke tar klarere ansvar! Det er positivt at man har gått inn i samarbeid om oppfølgingsprosjekt for deltakere i noen av NY START-programmene, men vi etterlyser et bredere engasjement. Oppfølgingsklassene roper etter en aktiv arbeidsmarkedsetat!

Vi kommer ingen vei hvis ikke også arbeidsmarkedsetaten forpliktende og systematisk tar ansvar sammen med anstaltene, kriminalomsorg i frihet, sosialetaten og skolene! Et lysglimt i dette mørket er prioriteringen av oppfølgingsarbeidet som ligger i St.prp. nr.1 for neste år.

Men altfor lite blir gjort for å lette løslatelsen og overgangen til ordinært samfunnsliv. Torfinn Langelid er klar nok: "Vi har mykje kunnskap på dette feltet, men vi brukar han ikkje. For den straffedømte står det om å få leve eit verdig liv".

LLy

ST.PR.P. NR.1 1999-2000 PRIORITERER STYRKING AV OPPFØLGINGSARBEIDET:

" Prosjekter knyttet til oppfølgingsarbeidet innenfor kriminalomsorgen.

Stortinget og Regjeringen har i de seneste årene sterkt understreket behovet for å styrke oppfølgingsarbeidet etter avsluttet soning. Det er gjennomført møter og kontakt mellom skoler, fylkeskommuner, kriminalomsorgen og andre samarbeidende institusjoner for å få i gang treårig utviklingsarbeid der målene er å tilegne seg erfaringer som skal føre til en bedre samordning, effektivisering og utnyttelse av ressursene innenfor oppfølgingsarbeidet. For opplæring innenfor kriminalomsorgen vises det til omtale under kap. 231 post 61."

" Prosjekter knyttet til oppfølgingsarbeidet innenfor kriminalomsorgen.

Prosjektene vil legge vekt på:

- utvikle et tettere nettverk mellom etater og faggrupper
- gjøre forsøk med å myke opp regelverket for å unngå en for sterk grad av klientifisering
- styrke oppfølgingen av elever som har startet yrkesopplæring i fengsel, bl.a. i samarbeid med arbeidsmarkedsetaten
- styrke dataopplæringen for kvinnelige innsatte/løslatte
- øke livsmestringskompetansen gjennom en sterkere satsing på praktisk-estetiske fag m.m.
- styrke kontakten med det ordinære skoleverket"

Nytt medlemsregister

FOKO er i stadig vekst, vi blir flere og flere. Dette er selvfølgelig positivt, men det gjør det også vanskeligere å holde orden i medlemsregistret. Vi i styret har en periode slitt med at folk flytter, ikke betaler medlemskontingent eller ikke har oppgitt riktig adresse. Det gjør at mange medlemmer ikke får den informasjonen som vi sender ut. Dette er et problem som vi ønsker å gjøre noe med. Men for å få god orden i medlemsregistret trenger vi din hjelp. Vi ber derfor alle, både gamle og nye medlemmer, fylle ut nedenstående skjema og sende det til:

FOKO v/Jon Erik Rønning
Bennechesgate 5b
0169 Oslo

Ta gjerne kopi til andre på ditt arbeidssted (hvis noen ønsker å bli medlem eller hvis allerede eksisterende medlemmer ikke mottar FOKO-NYTT)

Navn:

Arbeidssted:

Priv. adresse:

Arbeidsadresse:

Postnr: Poststed:

Postnr: Poststed:

☐ Eksisterende medlem ☐ Nytt medlem

Tlf: Fax:

E-mail:

Oppfølging etter avslutta soning

Profesjonenes tyranni og politiske lovnader utan innhald

Torfinn Langelid

I dei siste tretti åra har det vore ei handlingslammande politisk semje om å styrkje oppfølgingsarbeidet fortidlegare straffedømte. Den eine forskingsrapporten og utgreiinga etter den andre har påvist dei same manglane om att og om att. Likevel har lite skjedd, og arbeidet går seint framover. Vi har mykje kunnskap på dette feltet, men vi brukar han ikkje. For den straffedømte står det om det å få leve eit verdig liv.

Opplæring i fengsel blei overtatt av skoleverket i 1969 (sjå artikkel: Spesialpedagogikk 5/99). Dette blei kjempa fram av sterke personar, først og fremst i fengselsvesenet. Arbeidet fekk stor merksemd både frå politikarar og framståande byråkratar. Kriminalpolitiske seminar i regi av Justisdepartementet og Kyrkje-, utdannings- og forskingsdepartementet understreka behovet for opplæring i fengsel, og media gav arbeidet positiv omtale.

Oppfølging etter avslutta soning har ikkje på same måten blitt arbeid fram av politikarar og sterke byråkratar. Området har heller ikkje på same måten fått omtale av media. Oppfølgingsarbeidet er i hovudsak historia om enkeltpersonar i skoleverk og i Kriminalomsorg i frihet som har sett behovet for å følgje opp igangsett opplæring i fengsel med tilbod etter frigjeving. Medan integrering er stikkordet i den ordinære skoledebatten, og spesialskolar blir lagt ned frå 1970-åra og utover, får vi eigne spesialklasser for tidlegare straffedømte som ønskjer å halde fram med utdanning etter avslutta soning. Segregering blir resultatet. Dette er eit område der mange etatar har eit ansvar, men dei har i svært liten grad tatt ansvar. I staden for har dette området vore prega av profesjonane sin kamparena. Dette området har også blitt utsett for mange politiske lovnader utan at det har ført til store endringar.

Historisk perspektiv

Oppfølging av fangar har alltid vore eit forsømt område, enda vi veit og har visst at

- innsette har mange problem av ulik karakter å stri med
- fengsels-opphaldet aukar problema
- frigjevingsfasen er den vanskelegaste tida. "Dommen begynner når jeg går ut fengselsporten" mange har problem med
 - økonomi
 - bustad
 - skole/arbeid
 - fritida
 - rus
 - helse
 - å koma inn i eit trygt og sikkert sosialt fellesskap m.m.

Dette veit vi og det visste også styresmaktene for 150 år sidan. I 1841 la Strafanstalts-kommissionen fram si innstilling. Komiteen blei sett ned i 1837 og hadde til oppgåve å greie ut om fengselstilhova her i landet og koma med framlegg til tiltak.

"Fangerne høre os til, vi ere forpligted til at give paaalidelig og udmøntende forklaring over, hvorledes vi have behandlet dem, og vi ere ligeledes forpligtede til at interessere os for dem, naar vi slippe dem løs. Jeg siger gjerne til dem ved Løsladelsen, at jeg vil have langt mer Interesse for dem, naar de ere gaarde ud af Fængselsporten, end for, da de nu have at gjøre Prøve paa det Regnestykke, som Fængslet har ladet dem arbejde med. Det, at Interessen vil følge den frigivne, er for mange Løsladte en Styrkende tanke."

Komiteen sa mellom anna:

... En Mængde Fanger have ved deres Løsladelse af Fængslet *intet Tilhold og intet at ernære sig ved*. Man ser i dem sædvanlig ikke omvendte Forbrydere, der have fattet gode Forsætter for Fremtiden og besidde Styrke til at udføre dem; - man nærer i Almindelighed Mistanke imod dem - skyer deres Selskab - de lide ondt for at faae en passende Ansættelse - selv deres Paarørende støde dem ukjærligen fra sig - de Penge de medbragte fra Strafanstalten, blive snart fortærede. De nødes derfor til at stjæle eller begaae andre Forbrydelser for at opholde Livet; de blive grebne, domfældte, og befolke saaledes snart igjen Fængslerne, som de nys forlode. Skulle derfor de gavnlige Virkninger af Behandlingen i Fængslet ikke tabe sig, men blive af Varighed, *maa man ikke forlade Fangeren i det kritiske Oieblik, han derfra løslades. Omsorg for den løsladte fange, og den derved bevirkede eller dog tilsigtede Forebyggelse af hans Tilbagefald paa Forbryterbanen udgjør saaledes en nødvendig Betingelse for en varig Virkning af Behandlingen i Strafanstalten*; og en lignende Omsorg bør også blive den løsladte Varetægtsfange til Deel ...²⁾ (Art.forf. sine uthevingar)

Nøyaktig 140 år seinare - 1981 - seier Skaalvik/Stenby i sin grundige rapport "Skole bak murene" (1981):

Det var gjort lite for å forberede løslatelsessituasjonen. De innsatte ble overlatt til seg selv ved løslatelsen. Skolegangen i fengslet var ikke en del av en langsiktig plan. Arbeidskontoret, vernelaget eller skoleverket deltok ikke i noe systematisk arbeid for å legge situasjonen til rette ved løslatelsen.³⁾ (s.322)

Eit utal av granskingsrapportar kan refererast som fortel det same. Vi snakkar om ei utsett gruppe. Ei elevgruppe med mange tap i skolen, med dårleg arbeidslivserfaring og eit manglande sosialt nettverk. Mange har også problem med bustad og økonomi. I tillegg har dei rusproblem å stri med. Med ei slik tapsliste skulle vi tru at styresmaktene verkeleg gjekk i bresjen for å gje desse menneska eit verdig liv, særleg fordi tilbakefallsprosenten også er så stor.

Små spirer i 1970-åra

I denne ti-års bolken har etablering av undervisningstilbod i fengsel prioritet. Utgangspunktet for den første oppfølgingsklassa i Oslo er unge menneske med stoffproblem. Kriminalomsorg i frihet i Oslo og Akershus eller vernelaget som det heitte på den tida, opplevde at deira eigne unge klientar med stoffproblem hadde store opplæringsbehov. Oslo og Akershus vernelag starta difor i 1970 ein skole som mellom anna skulle gje denne gruppa undervisning i gymnasfag, ungdomsskolefag og handelsfag. Drivkrafta i dette arbeidet var undervisningsleiar Ingolf Frøysa ved Oslo og Akershus vernelag. Det viste seg alt frå starten at ein overraskande stor del av elevane fullførte utdanninga med gode resultat.⁴⁾ I 1975 blei skolen ein del av fengselsundervisninga i Oslo. Året etter blei det oppretta eit dagsenter knytta til skolen der elevane fekk dekkja behova sine for fellesskap og praktisk hjelp til ein meir stabil livssituasjon. Denne første oppfølgingsklassa i landet går i dag under namnet Grønland Voksenopplæringscenter avd. Sentrum.

Dette prosjektet er starten til det gode samarbeidet mellom skoleverket og Kriminalomsorg i frihet som vi seinare finn ved 4-5 av oppfølgingsklassene rundt om i landet. Samarbeidsmodellen er at Kriminalomsorg i frihet stiller lokale, fagekspertise og også ofte fritidsutstyr til rådvelde. Skoleverket yter ressursar til lærarkreftene. På denne måten kan dei utnytte kvarandres kunnskap for og i lag med

elevne.

Det andre oppfølgingstiltaket i 1970-åra kom som eit resultat av eit hovudfagsarbeid i spesialpedagogikk av Per A. Birketvedt og Hans Martin Svarstad.⁵⁾ To av konklusjonane i oppgåva er at ein først og fremst må arbeide for å gje tidlegare elevar i fengsel eit skoletilbod utanfor murane og for det andre at det er nødvendig med eit sterkt utbygd ettervernsarbeid.⁶⁾ Innovasjonsarbeidet knytta til oppgåva førte til oppretting av ei oppfølgingsklasse med grunnskolefag på Tveita i Oslo i 1978. Dette tiltaket var "på vandring" fleire stader i Oslo før det kom til Smedstua og blei tilhøyrande Smedstua Voksenopplæringsssenter under namnet Grønland Voksenopplæringsssenter avd. Smedstua.

1980-åra - samarbeidet mellom skoleverket og Kriminalomsorg i frihet held fram

1980-åra er tiåret då vi får i gang oppfølgingsklasser fleire stader i landet: i Trondheim i 1980, ei ny oppfølgingsklasse i Oslo i 1982, i Bergen i 1982/83, i Bodo i 1983, i Tonsberg i 1985, i Steinkjer i 1987, i Drammen og i Hagesund i 1988.

Forskinga til Skaalvik/Stenby er truleg ein klar premissleverandør for at det blei etablert så mange oppfølgingsklasser i dette tiåret. Oppfølgingsklassa i Trondheim kjem som det første konkrete resultatet av denne forskinga. Felles for dei fleste av desse tiltaka er at samarbeidet mellom skoleverket og Kriminalomsorg i frihet held fram. Den faglege tyngde og krystallklare konklusjonar om det dårlege oppfølgingsarbeidet var ikkje dagleg kost:

- Skolegangen går ikke inn som en del av en langsiktig plan for den innsatte. Han løsiates uten at noen instanser i samfunnet har planlagt løslatelsessituasjonen sammen med han. (s.313/314)
- Mange innsatte ga uttrykk for mistillit til arbeidsformidlingen (fylkesarbeidskontoret). De hevdet at det var liten hjelp å få der. Våre samtaler med arbeidsformidlere på fylkesarbeidskontoret bekreftet også at ikke alle formidlerne så det som sin oppgave å arbeidsplassere tidligere innsatte. (s-330)
- Så lenge løslatelsen ikke forberedes og planlegges i samarbeid mellom ulike institusjoner, løslates innsatte til det frie markedets krefter. Kriminalpolitiske tiltak vil være nødvendig. Det er sannsynlig at den mest effektive måten å redusere stempelingen på, vil være frigangsfengsel med arbeid/skolegang utenfor fengslet. (s. 342)
- Overgangen til frihet, ansvar og skolegang som en selv må passe på, er stor og kommer plutselig. (s-356)
- Flere tiltak kan komme på tale for å gjøre overgangsproblemene mindre. Økt bruk av frigang under soningen vil ha flere fordeler. Frigang som er kombinert med skolegang eller arbeid utenfor fengslet kan også redusere institusjonaliseringen. (s.359)
- Mange av elevene i fengslet trenger sosiale støttekontakter når de løsiates. Dette har vært et sterkt forsømt område, og mange elever føler at de mangler slik støtte etter løslatelsen. (s.360)
- De tidligere innsatte hadde sosialt miljø som i stor grad besto av andre som var arbeidsløse og hadde avvikeridentitet. Både arbeidsløsheten og dette sosiale miljøet bidro trolig til mye "uteliv" (restaurant/kafe) (S-368)

Ettervernarbeid gjelder ikke bare det å sikre arbeid, gode skoletilbud og legge andre ytre forhold til rette. Den sosiale og personlige kontakt og støtte de innsatte trenger er like viktig. Her har det sviktet. Ingen institusjoner har maktet dette arbeidet. De innsatte har liten tillit til arbeidskontor og vernelag. Hvordan skal disse institusjonene da gi støtte? (s.388)⁷⁾

Opplegget i Trondheim følgjer same modellen som i Oslo.⁸⁾

Oppfølgingsstiltaket i Bergen som går under namnet Dagskolen, hadde ei anna tilnærming. Det blei etablert som ei underavdeling under Friundervisninga, men elevane blei rekrutterte gjennom Kriminalomsorg i frihet. Det var ein del elevar med sosiale problem som søkte seg inn på Friundervisninga sine deleksamenskurs, men dei greidde ikkje å gjennomføre kursa.

Den selvilliten vi har mistet, må vi bygge opp igjen - trinn for trinn. Da vil det bli noen sprekker på veien. Vi er vant til å få nei alle steder, ja, vi tar det som en selvfølge. Men denne skolen er viktig nettopp for å bygge opp denne selvilliten. (Elev, Dagskolen i Bergen i brev til sosialrådmannen.⁹⁾)

Det var behov for andre tiltak. Etter ei tid blei prosjektet skilt ut frå Friundervisninga i Bergen som eigen stiftelse.¹⁰⁾ Frå i. august 1985 gjekk Dagskolen inn som eigen filial under Hordaland fylkeskommune og får i dag statlege midlar som del av opplæringa innanfor kriminalomsorgen.

Fagleg gir dei fleste oppfølgingsklassene tilbod om grunnskoleundervisning og allmenne fag innanfor vidaregåande opplæring. Det er med andre ord eit snevert fagtilbod. For å bryte denne tendensen blei det i 1982 oppretta ei tredje oppfølgingsklasse i Oslo, som ei avdeling av Grønland Voksenopplæringsssenter, med tilbod om grunnkurs i mekaniske fag. I tillegg blei det gitt grunnskoleundervisning (i dag etablert i A/S Industrijeneste sine lokale på Bryn). I dag er hovudvekt lagt på yrkesretta opplæring, og det er eit nært samarbeid med A/S Industrijeneste som er ei verna bedrift der justisdepartementet er hovudaksjonær. Den andre oppfølgingsklassa med vekt på yrkesfag blei etablert i Kristiansand i 1996.

Eit anna tiltak som må nemnast - er oppfølgingsleiarane ved Grønland Voksenopplæringsssenter (GVO) i Oslo. Prosjektet "Fra fengsel til utdanning og arbeid" blei sett i gang ved GVO for å styrkje ettervernet. To personar blei tilsett som oppfølgingsleiarar i 1982. Målsetjinga for prosjektet var å:

- a) arbeide med resosialisering av eit fåtal av elevane ved skolen
- b) motivere elevane til å arbeide med sin eigen situasjon
- c) starte med elevar som ikkje blei rekna blant dei mest belasta slik at dei kunne vinne erfaring med elevar som ville vera i stand til å endre livssituasjonen.

Oppfølgingsleiarane arbeidde internt mot rådgevarane ved skolen, innsette og fengslet. Samarbeidet utover var retta mot Kriminalomsorg i frihet, sosialetat, fylkesarbeidskontor, oppfølgingsklassene, enkelte vidaregåande skolar m m.

I startfasen fekk prosjektet støtte av Sentralrådet for narkotikaproblemer og Oslo kommune¹¹⁾. I dag er oppfølgingsleiarane ein integrert del av GVO.

1990-åra. Oppfølgingsprosjekt knytta til "Trygghet og nærhet i hverdagen"

I St meld nr 23 (1991-92) Om bekjempelse av kriminalitet kjem regjeringa med framlegg til handlingsplan for forebygging av kriminalitet og handlingsplan for "etterfølgende kriminalitetsbekjempende tiltak".¹²⁾ Ei oppfølging av denne stortingsmeldinga blei gitt namnet "Trygghet og nærhet i hverdagen"¹³⁾ Dette er ein tverrdepartemental plan - mellom sju departement - som blir karakterisert som eit nasjonalt forebyggingsprogram. To av tiltaka i denne planen er "Fullføring av utdanning etter endt soning" og "Ettervernsprosjekt for unge lovbrøytare" - prosjekt som på kvar sin måte vil prøve å styrkje den problemfylte tida etter avslutta fengselsopphald.¹⁴⁾ KUF ytte midlar

til oppfølgingsklasser/ prosjekt i Nordland, Hedmark, Finnmark, Oslo, Telemark og Aust-Agder. Eit perspektiv som kjem sterkare inn ved denne planen er at ein føresetnad for å få midlar, er at det blir etablert eit tverretatleg samarbeid der alle medverkar med ressursar for å gjennomføre tiltaket. Prosjektperioden varer i tre år 1994 - 1997.

Det synlege resultatet i dag er ei oppfølgingsklasse i Skien og på Hamar knytta til opplæringsverksemda i fengsla på dei to stadene. Eit problem med tiltak av denne karakteren er at det er prosjektarbeid som pr. definisjon er avgrensa i tid. Aktive og engasjerte menneske set i gang med gode tiltak, men så blir det problem undervegs med ressursar og ved prosjektperiodens slutt er det uklart om tiltaket blir vidareført. Dei to prosjekta som framleis er i aktivitet, mobiliserte ein storsingsrepresentant og fleire departement for å sikre seg ei framtid.¹⁵⁾

Samstundes viser undersøkingar/forsking i 1990-åra på ny det som Skaalvik/Stenby dokumenterte så tydeleg i byrjinga av 1980-åra. Det er ikkje lagt til rette for at ein tidlegare straffedomt skal kunne klare seg i samfunnet på ein god måte.

Statens utdanningskontor i Hordaland sette i 1994 ned ei arbeidsgruppe som fekk som mandat å **a)** analysere behovet for styrking av oppfølgingsarbeidet for innsette/frigjevne i høve til arbeidslivet **b)** koma med framlegg til løysingar for korleis arbeidet kan/bor organiserast. Utgangspunktet for dette arbeidet er styrking av oppfølgingsarbeidet ved Bergen landsfengsel. Resultata kan difor ikkje karakteriserast som representative. Det er likevel tre generelle perspektiv som gjer seg gjeldande her: For det første er åtte av ti innsette positive til opplæring og/eller arbeidstrening i fengsel og gir følgjande grunngevingar: "Bedre rustet til å møte samfunnet etterpå" "(Få) bredere kompetanse" "Unngå passivitet og fordømming" "Blir behandlet med respekt, som et menneske". Dei offentlege etatane som har til oppgåve å gje hjelp når fengselsporten slår igjen og vegen på ny skal stakast ut, får mildt sagt dårleg omtale. Mellom 77 og 97 prosent opplever at skolen, Kriminalomsorg i frihet, arbeidsmarknadsetaten, trygdeetaten, sosialetaten og bustadkontoret er "dårlig" eller "meget dårlig" når det gjeld oppfølgingsarbeidet etter avslutta soning. Hovudtyngda ligg på "meget dårlig" og skolen kjem faktisk dårlegast ut. Og det dei innsette etterlyser er:

- a) praktisk hjelp til å skaffe bustad, arbeid, skoleplass og hjelp til å løyse økonomiske problem
- b) ettervern og personleg oppfølging i form av samtaler
- c) hjelp til å takle rusproblem.¹⁶⁾

Det er om lag dei same konklusjonane Fridhov (1993) kom fram til då ho spurde eit utval frimorsorgsklientar om kva slags faktorar som var mest avgjerande for om dei vil klare å leva eit lovlydig liv i framtida? Dei viktigaste faktorane var; fast bustad (87 %), fast arbeid (77 %), meningsfull fritid (67 %) og rusfrie vener (63 %). Avveningskur (50 %), utdanning (47 %), ekteskap (20 %) Og tru på Gud (16 %) kjem mykje lenger nede på lista.¹⁷⁾ Det vi ser er at utdanning er berre ein bit, ein renning i veven for at livet skal bli bra.

Nokolunde samstundes med Fridhov kom svensken Pawel Chylicki med doktorgraden sin "Att upphöra med brott -Vegar ut ur den kriminella karriären" (1992). Stutt fortalt viser hans avhandling at dei tidlegare straffedomde som ikkje gjekk tilbake til kriminalitet, etablerer i ein alder av 20-25 år kontaktar både i og utanfor det kriminelle miljøet. Det er fråver av misbruksproblem. Dei opplevde kontakten i det kriminelle miljøet som innhaldsløst og dei hadde kontaktar/forhold utanfor det kriminelle miljøet. Av tiltak som Chylicki peikar på er at det er viktig å utvikle langvarige og personlege kontaktar/forhold, val av tidspunkt for tiltak er viktig og fengselsstraff er berre avskrekkande på dei individa som har kontaktar utanfor den kriminelle karriären.¹⁸⁾

I dag har vi etablert oppfølgingsklasser 11 stader rundt om i landet. Desse oppfølgingsklassene er definert som del av opplæring innanfor

kriminalomsorgen. Av dei om lag 800 elevplassane vi har samla i opplæring innanfor kriminalomsorgen, er 160 elevplassar å finne i oppfølgingsklassene.¹⁹⁾ Dette er truleg ikkje nok. Det må og leggast til at ein del tidlegare straffedomte går til det ordinære skoleverk, vaksenopplæringsenter, hogskolar m m. Men det er truleg dei færreste. Mange gir opp når dei går ut fengselsporten, eller kort tid etterpå.

Det som kjem så tydeleg fram frå dei ulike forskingsrapportane og frå praktisk arbeid, er at utdanning ikkje kan sjåast isolert. Alle dei andre områda som husvære, økonomi, sosialt nettverk, fritidstilbod og forholdet til rus må vera avklara eller på plass. Dette arbeidet krev med andre ord eit samarbeid mellom ulike etatar for å få ressursar og tiltak på plass. Eit kjenneteikn ved arbeidet er at det er eit sisyfosarbeid for oppfølgingsklassene å få midlar til eit enkelt måltid kvar dag, få midlar til fritidsutstyr, få ressursar til ekskursjonar m m slik at elevane i tillegg til opplæringa møyssommeleg kan vinne tilbake noko, av det som dei kanskje hadde i ei fjern fortid - interesser og aktivitetar som kasta glans over kvardagen.

Når St. meld nr. 23 (1991-92) fortel at kriminaliteten kostar det norske samfunnet minst 38 milliardar i året,²⁰⁾ og andre stortingsproposisjonar fortel oss at det viktigaste er å hindre tilbakefall frå tidlegare kriminelle, ja då skulle ein tru at oppfølgingsarbeidet skulle få midlar slik at arbeidet på dei områda ein veit ein må lukkast på, er sikra levelege vilkår. Det er ikkje tilfelle. Men først, kva har eigenleg styresmaktene sagt om dette området?

Politiske lovnader - utan innhald?

Styresmaktene har bruka mange ord på å fortelje kor viktig det er med eit strukturert og godt oppfølgingsarbeid. Forskringsrapportar har vist fråveret av satsing på dette området og på mangelfullt tverretatleg samarbeid. Tunge europeiske rapportar peikar på at eit kjenneteikn ved dette arbeidet er mellom anna at departementa seg imellom ikkje greier å samarbeide og samordne innsatsen.²¹⁾ Internasjonale tilrådingar legg vekt på at så langt råd er skal straffedomte ha høve til å få opplæringa si i det ordinære skoleverket utanfor institusjonen.²²⁾

Alt tidleg viste styresmaktene ein teoretisk vilje til å peike på behovet for å gje undervisning utanfor murane. I 1974 la eit utval sett ned av Rådet for fengslenes arbeidsdrift, fram ei innstilling om opplæring av fangar. Utvalet gjekk inn for at innsette fekk opplæringa, både i og utanfor fengslet. Prinsippet var at dei innsette skulle følgje opplæringa utanfor fengslet "...bor sokes gjennomført ved at fangen deltar i den vanlige undervisning utenfor fengslet."²³⁾ Straffeomsyn var ikkje akseptabel grunn for å halde fangen borte frå ei slik undervisning. Det avgjerande, meinte utvalet, var risikoen for straffbare handlingar og at fangar kunne nyttiggjera seg opplæringa.²⁴⁾

To år seinare kom eit nytt utval - Skaalnesutvalet - med si innstilling. Dette utvalet drøftar undervisning ved sosiale og medisinske institusjonar. Det diskuterte mellom anna opplæring i fengsel og korleis pedagogisk verksernd skulle leggast til grunn for heile anstaltsdrifta. Men utvalet kom også med ei prinsipiell fråsegn som gjekk inn for undervisning utanfor murane: "I prinsippet bør opplæring sokes lagt utenfor fengslene, men der sikkerhetshensyn eller andre forhold krev-er det, bør opplæringen skje i anstalten."²⁵⁾

Den omfattande stortingsmeldinga om kriminalpolitikken som blei lagt fram av justisminister Valle i slutten av 1970-åra, er også opptatt av tilbakeføringsarbeidet. I tillegg til at regjeringa går inn for utvida bruk av frigang, er regjeringa opptatt av ei meir velutvikla offentlig arbeidsformidling for tidlegare innsette og personar som skal frigjevast. Offentlege arbeidsplassar bor i større grad opnast for tidlegare straffa og det er også på tale om eit meir systematisk samarbeid med fagrørsla i samband med tilbakeføringsproblema.²⁶⁾ Det er og framlegg om å styrkje Kriminalomsorg i frihet.²⁷⁾

Men frigang blir berre nytta i liten grad. Rapporten om fengselsun-

dervising som Radet for vidaregåande opplæring og justisdepartementet står bak i 1984, konkluderer med at det er eit fåtal av dei innsette som får frigang til skole eller arbeid. Rapporten legg vekt på at det er behov for svært tett oppfølging like etter frigjeving (og i lang tid etterpå) for å hindre at dei ikkje sluttar på den skolegangen dei har starta på.²⁸⁾

Det offentleg oppnemnde utvalet som la fram innstillinga si (NOU 1992:19) i juni 1992 understreka sterkt at opplæring i fengsel måtte sjåast i eit større perspektiv

at bare når opplæringen inngår som ett av mange elementer i et helhetlig opplegg siktet inn mot fremtiden for den innsatte, har skolen sin viktige og meningsfulle plass i det nødvendige tilbakeføringsarbeidet. Dette perspektivet på opplæring i fengsel forutsetter at resosialiseringen blir en av de viktigste oppgaver det offentlige har overfor den straffedømte.²⁹⁾

Sjolv om denne NOU-en ikkje blir grunnlag for ei stortingsmelding, får den ein brei plass i dei årlege ordsifta om kriminalpolitikken. I innstillinga frå justiskomiteen om løyvingar på statsbudsjettet for 1993, peikar komiteen på kor viktig det er at dei innsette får høve til å gjennomføre opplæringstilbod som kan gjera det lettare å koma inn i det ordinære samfunnsliv etter avslutta soning. I tillegg peikar justiskomiteen på at frigang som blir lite nytta i Noreg, kan betre overgangen frå soning til fridomen.³⁰⁾

Stortinget er i iggo-åra på ulike måtar opptatt av å styrke oppfølgingsarbeidet. Eit perspektiv som har blitt tydelegare er at den domfelte i størst mogeleg grad sjolv må ta ansvaret for eit kriminalitetsfritt liv og integrering i samfunnet. Sams tundes blir det sagt at for å få til ei vellukka integrering er det viktig at kriminalomsorgen samarbeider tett med andre samfunnsinstitusjonar, som til dømes skoleverk, sosial- og helsetat og arbeidsmarknadsstyresmaktene.³¹⁾ Dette blir også sterkt understreka av justisdepartementet ved fleire høve.³²⁾ Det same departementet understrekar kor viktig det er at planlegging av frigjevinga startar tidleg "Forberedelse av løslatelsen bør være i fokus allerede fra soningsstart. Dette krever et administrativt apparat for systematisk utslusing."³³⁾ Også Kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen blir etter kvart meir opptatt av dette området og peikar utover i iggo-åra på behovet for å styrkje oppfølgingsarbeidet. For budsjettåret 1999 går KUF inn for på bakgrunn av rapporten "Tilbake til samfunnet?" å setje i gang prosjekt " ... hvor målene er å tilegne seg erfaringer som skal føre til bedre samordning, effektivisering og utnyttelse av ressursene innenfor oppfølgingsarbeidet. Prosjektene skal samtidig føre til et bedre tilbud for straffedømte/tidligere straffedømte."³⁴⁾

Den etter kvart etterspurde stortingsmeldinga "Om kriminalomsorgen" blir lagt fram våren 1998. Her går regjeringa framleis som justisminister Valle gjorde for 20 år sidan, inn for auka bruk av frigang som eit middel til å lette overgangen frå fengsel til det frie samfunn. Men i realiteten har frigang i åra frå justisminister Valle til justisminister Aure blitt nytta i svært liten grad. Dette trass i at departementet sine egne statistikkar viser at der frigang har blitt brukt, har det nesten ikkje vore svikt.

I tillegg vil regjeringa at alle skal ha tilsyn i tre månader, forvaltningssamarbeidet blir på ny understreka som viktig for å forebyggje e ny kriminalitet og samarbeidet med dei frivillige organisasjonane skal utviklast vidare.³⁵⁾ I behandlinga av meldinga understrekar stortinget igjen at styrking av ettervernet er nødvendig for å forebyggje ny kriminalitet. Difor må samarbeidet mellom dei ulike etatane vidareutviklast etter avslutta soning, slik at ettervernet for den innsette blir betre. Det må byggjast opp eit sosialt nettverk for den innsette. Arbeidsmarknadsetaten må sikre kompetanseoppbygging under soning og arbeidslivskontakt etter frigjevinga.³⁶⁾

Arbeidsmarknadsetaten har vore sakna og etterlyst innanfor dette

området. Kommunal- og arbeidsdepartementet har i tildelingsbrevane sine til Arbeidsdirektoratet understreka at det er viktig å utvikle gode attføringsplanar for unge funksjonshemma, blant anna for personar med kriminell belastning, i overgangen frå skole til arbeid. I tillegg heiter det at arbeidsmarknadsetaten også skal medverke til at ledige med svak utdanningsbakgrunn og lite aktuell arbeidserfaring i aukande grad skal innpassast på den ordinære arbeidsmarknaden.³⁷⁾ Når vi veit at berre 30 prosent av dei straffedømte er i arbeid ved innsetjing i fengsel,³⁸⁾ skulle ein ha venta ein storoffensiv frå styresmaktene på dette området. Ein nyleg publisert dansk doktorgrad (Kvysgaard 1998) viser at kriminaliteten i Danmark i dag i høgare grad enn tidlegare blir utført av personar som er marginaliserte og utstøytte i samfunnet. Arbeidslause har storst risiko for å hamne i kriminalitet - personar utan kontakt til arbeidsmarknaden gj er seg skuldig i 3 - tre gonger så mange lovbrøt som resten av folket.³⁹⁾ Det er grunn til å tru at det same gjer seg gjeldande her i landet. Det er difor forunderleg å oppleve at detvellinga prosjektet "Arbeid med bistand" som Arbeidsmarknaden har utvikla i høve til langtidsledige med gode resultat, ikkje har kome inn i kriminalomsorgen for fullt. Det må leggjast til at i 1998 starta justisdepartementet og Arbeidsdirektoratet som skal kombinere Ny Startprogramma i fengsla med Arbeid med bistand tiltaka i regi av arbeidsmarknadsetaten. Vidare er det sendt ut eit rundskriv om "Opprettelse av samarbeidsforum og samarbeid om personar med behov for bistand fra flere instanser for å kunne komme i arbeid eller utdanning". Målsetjinga er å få til betre informasjon og utvikle samarbeidet.⁴⁰⁾ I tillegg har vi fått to stortingsmeldingar "Om handlingsplan for funksjonshemma 1998-2001. Deltaking og likestilling" og "Ansvar og meistring Mot em heilskapleg rehabiliterings-politikk."⁴¹⁾ Både meldingane går inn for betre samordning og opplegg i større grad tilpassa den enkelte brukar.

Som lesaren skjonar har det ikkje mangla på mange kunnskapsbaserte og positive verbale utsegnar på dette området. Oppfølging og handling i praksis er av ein heilt annan og svakare karakter.

Med mykje kunnskap om dette feltet frå forskning og utgreiingsarbeid, sette likevel Statens utdanningskontor i 1995 ned ei arbeidsgruppe som fekk som mandat å

- kartleggje og samle inn informasjon om ulike oppfølgingstiltak i fengselsundervisninga,
- vurdere erfaringane frå arbeidet i oppfølgingsklassene/-prosjekta i fengselsundervisninga,
- koma med framlegg til tiltak for styrking av oppfølgingsarbeidet i fengselsundervisninga.

Når utdanningskontoret tok initiativet til å setje ned arbeidsgruppa, var det på bakgrunn av at storting og regjering dei seinare åra så sterkt understreka behovet for å styrkje oppfølgingsarbeidet for domte etter avslutta soning.⁴²⁾ Ein annan viktig grunn til å setje ned ei arbeidsgruppe, var at det ikkje var gjort nokon systematisk evaluering av verksemda i dei 10-11 oppfølgingsklassene. Igangsetjing av og arbeidet i oppfølgingsklassene har ofte som vist, vore noko tilfeldig. Dei som arbeider i oppfølgingsklassene, har til tider arbeidd isolert og falle utanfor det ordinære skolesystemet; men det er viktig å peike på at dei samstundes har utvikla varierte opplegg og erfaringar som det har vore viktig å ta med seg vidare i arbeidet med tilbakeføring av den straffedømte. Det kriminalitetsforebyggjande råd (KRÅD) medverka i arbeidsgruppa ved å stille ein forskar til disposisjon for arbeidsgruppa.

Hage (1996) konkluderer med at det er sju hovudproblemområde innanfor dette feltet:

Undersøkinga viser manglande tverretatleg samarbeid. Generelt viser undersøkinga at mykje verdfull tid som kunne ha vore nytta på oppfølgingsarbeidet, blir skusla vekk i soningstida. Årsaka til dette er tydelegvis at grunnleggjande rutiner for internt samarbeid har svikta, særleg i dei større fengsla. Ved nokre skolar viser undersøkinga at det

likevel er etablert velfungerande tverretatleg samarbeid, med nær kontakt med aktuelle fagpersonar/-miljø.

Finansieringa for elevane er uryddig. I nokre tilfelle har elevar fått redusert stonad ved å gå over frå ein passiv klientlivsførsel til å gjera noko aktivt (skole) for å forandre på livssituasjonen sin. Mange elevar opplever som urimeleg å bli økonomisk råka når ein prøver å gjera noko konstruktivt med livet sitt. Mange elevar opplever også at regelverket til arbeidsmarknadsetaten når det gjeld kursstonad, set ei altfor kort tidsramme - 1/2 år - for stonad til opplæring. Dermed blir elevane avhengige av ein arman instans - sosialkontoret, med dei uheldige og uklare konsekvensane det kan ha for finansieringa av oppfølgingsarbeidet.

Ansaret for oppfølginga er uklar. Undersøkinga viser at også ansvarsforholdet rundt det enkelte oppfølgings tiltak varierer nok så mykje. Hovudinntrykket er at ansvarsfordelinga verkar vilkårlig, særleg gjeld det under soning i anstalt i tidsrommet for frigjeving. Det er difor nærliggjande å konkludere med at oppfølginga gjennomgåande manglar eit tett, formalisert samarbeid både mellom oppfølgings tiltaka og fengsla for frigjevinga og mellom oppfølgings tiltak og resten av hjelpeapparatet etter frigjevinga.

Det er lagt lite vekt på tiltak i fritida og å få til tilfredsstillande bustadtilhøve. Erfaringane med bruk av og gjennomføring av soningsplanar varierer. Det er verdt å merke seg at elevane såg på bruk av soningsplan som verdfullt. Ei forklaring på denne positive innstillinga til planlegging av eiga framtid, kan vera at elevane i oppfølgings tiltaka er dei mest engasjerte og best motiverte elevane som også stiller seg positive til forpliktande planar for begge partar. Det dei var redde for, var at planane ikkje blei fylgt opp.

Undersøkinga viser at samordning av undervisninga ser ut til å vera betre gjennomført for allmennfaga enn for yrkesfaga. Det yrkesfaglege tilbodet er relativt sett godt utbygd i fengsla, men undersøkinga stadfester eit alvorleg problem for frigjevne som ønskjer å halde fram med ei yrkesutdanning etter avslutta soning.⁴³⁾

Arbeidsgruppa droftar ulike tiltak for å styrkje oppfølgingsarbeidet. Hovudelementa er eit strukturert og systematisk arbeid som tek til i anstalten, vidareført gjennom ein handlings- og tiltaksplan for den straffedomte. For å motverke at oppfølgingsarbeidet blir tilfeldig, usystematisk og lite gjennomtenkt, må dei ulike tiltaka vera samkoyrde i tid. Det sosialpedagogiske arbeidet i fengsla må styrkjast og arbeidsgruppa legg vekt på at frigang til arbeid og utdanning må aukast. Arbeidsgruppa peikar samstundes på at fleire etatar bør koma sterkare med i dette arbeidet og nemner særleg Kriminalomsorg i frihet og arbeidsmarknadsetaten. For å få arbeidsmarknads-etaten sterkare med i dette arbeidet, rår arbeidsgruppa til at det blir sett i gang eit prosjekt som prøver ut modellar for integrering i arbeidslivet av tidlegare domte etter det mønsteret som er utvikla i prosjektet "Arbeid med bistand", retta inn mot det ordinære arbeidslivet, men der siktemålet og er utvida til å gjelde verna bedrifter (sjå Blystad & Spjelkavik 1996 og Hernes/Stiles/Bollingmo 1996).⁴⁴⁾

Som rapporten peikar på er betre samordning etatane i mellom heilt avgjerande for at dette arbeidet skal bera frukter. På dette området ser det ut til å vera svikt for alle utsette grupper. Alt i midten av 1980-åra blei det påvist at etatane ikkje samarbeidde. Frå det såkalla Buskerud-prosjektet blir det vist til at opptil 6 instansar i Drammen kunne ha kontakt med 14-16 åringar i ein kritisk utvikling - ofte utan å vita om kvarandre, og enda oftare utan å samordne innsatsen.⁴⁵⁾ I år kunne Aftenposten melde at opptil 43 fagfolk har arbeidd med eit problem-barn utan å vita om kvarandre fordi kommunar manglar beredskap og rutiner.⁴⁶⁾

Vegar ut av uføret?

Frå fagkunnskapen generelt veit vi kor vanskeleg det er å finne fram til gode endringsstrategiar og korleis ein skal bryte ned barrierane mel-

lom faggruppene.⁴⁷⁾ Spørsmålet som må stillast er om det ikkje er noko som er fundamentalt gale. Dårleg samarbeid etatane i mellom fører til eit gigantisk ressursløseri med store negative konsekvensar for den hjelpetrengjande eller klienten som denne utsette personen heiter. Klientifiseringa er truleg problem nummer to. I alle etatar blir den utsette personen ein klient - em person som smyg seg frå kontor til kontor og kvar stad må fortelje livshistoria si på ny for å få dei nødvendige midlane til livsopphald. Dei straffedomte/ tidlegare straffedomte ønskjer ein arman måte å organisere oppfølginga på. I staden for å brette ut livet sitt på dei mange kontora, er dei opptatt av å ha ein vaksen person å sto seg til.⁴⁸⁾ Ei oppfølgingsklasse i Hedmark arbeider no for å snu på denne tragiske situasjonen. Målsetjinga er at skolen blir arbeidsgjevar for elevane, og alle dei medverkande etatane skyt midlane inn i ei kasse. Elevane blir arbeidstakarar der det blir stilt krav til framnote og gjennomføring av arbeidsoppgaver og dei blir samstundes respektert for innsatsen gjennom eit avklara arbeidsforhold. Det blir spanande å sjå om dei ulike etatane går inn for ei oppmjuking av regelverket slik at ein kan lukkast.

Ei anna hovudutfordring er arbeidstida. Etatane har arbeidstid 0800 - 1600. I det møyssommelege arbeidet for å finne tilbake til deltaking i samfunnslivet, trengst det støtte utover åttetimars dagen. Dette er eit behov som etatane i dag med regelbunden arbeidstid ikkje greier møte. I mange høve trengst det langsiktig opplegg og eit nettverk i beredskap døgnet rundt. Dei institusjonane og personane som arbeider med og i ein slik samanheng, bør då få støtte og oppmuntring i arbeidet, i staden for å oppleve at løyvingane stoppar opp, slik at tiltaket må leggjast ned (jf. Selbukollektivet).

Oppfølgingsarbeid er vanskeleg og problematisk. Det krevst tid, langsiktig tenking og omtanke. For at eit slikt arbeid skal lukkast, må grunnleggjande behov som bustad, ordna økonomi og sosial fellesskap vera på plass. Vi ser at på desse områda er svikten nærmast total. Oslo kommune brukar til domes millionar av kroner til uverdige hospitsopphald kvart år i staden for å satse på skikkelege bustader.

Avslutning

I desse tretti åra har det vore det som ser ut til å vera ei handlingslammande politisk semje om å styrkje oppfølgingsarbeidet for tidlegare straffedomte. Den eine forskingsrapporten og utgreiinga etter den andre har påvist dei same manglane om att og om att. Likevel har så lite skjedd, og arbeidet går så seint framover. Vi har mykje kunnskap på dette feltet, men vi brukar han ikkje.

Trass i det heller mørke biletet som er teikna i denne artikkelen, er det likevel små blomar blant oppfølgings tiltaka som har em kime i seg til å føre oppfølgingsarbeidet vidare. Vi har til domes oppfølgingsklasser der vi etter kvart ser eit godt utvikla lokalt tverretatleg samarbeid og der ein i tillegg brukar lokale kunstnarar i opplæringa. Det er klasser der ein prøver å finne fram til alternative opplæringsarenaer, og andre stader der ein legg vekt på å møte elevane sitt rusproblem. I tillegg har vi skolar som prøver å leggje til rette for overgang til det ordinære skoleverket, vaksenopplærings senter og til universitet og høgskolar. Det avgjerande er likevel at styresmaktene går inn med res sursar i eit heilt anna omfang enn tilfellet er i dag og syter for at dei ulike etatar/faginstansar samhandlar.

For at opplæring i fengsel skal ha ei meining, må oppfølging etter avslutta soning få ei heilt anna tyngde og merksemd i åra framover. Dersom ikkje det skjer, får vi eit bilete av styresmaktene som etter kvart har satsa mykje på tilbod i fengsla. Men der dei straffedomte i stor grad blir frigjevne til ingen ting. Dei hamnar etter ei tid på nytt i fengsel og går til grunne. Til domes var 1998 eit rekordår for overdosedodsfall blant narkomane i Oslo og Bergen. I iggo-åra har ideologien om at den enkelte straffedomte skal ta større ansvar for eigne handlingar blitt forsterka. Tyngdepunktet har flytta frå samfunnsnivå til

individnivå. Såleis kan styresmaktene "gå fri", for det biletet dei sjølve har skapt, er at dei har gjort mykje.

Noter

- 1 Petersen, Richard: Mit fængselsliv s.91, Christiania 1993
- 2 Beretning om Beskaffenheden af Norges stafanstalter og Fangepleie samt Betænkning og Indstilling om Reform i Begge, etter fremmede Staters Monster, s- 425-427. Christiania 1841
- 3 Skaalvik, E.M/Stenby, H.K: Skolebakmurenes.322.Tapir 1981
- 4 Frøysa, Ingolf: Undervisning som virkemiddel i kriminalomsorgen i Tidsskrift for kriminalomsorg nr. 3 1980
- 5 Birketvedt, P.A og Svarstad, H.M: Undervisning i fengsel. En undersøkelse om innsattes ønsker og vurdering av skoletilbudene i fengslet. Hovedoppgave ved Høgskolen for spesialpedagogikk våren 1978.
- 6 Ibid s. 171 og s. 165
- 7 Skaalvik, E.M og Stenby, HK OP.cit s. 313/314, s. 330, s. 342, s. 356, S. 359, s. 360, s. 376, s. 388
- 8 Johnsen, Stein: Undervisning i friomsorgens regi i Trondheim i Tidsskrift for kriminalomsorg nr 3 1980
- 9 Om rehabiliterende voksenopplæring for "Ungdom i drift". RVO rapporter 2/1985 s. 9.
- 10 Om rehabiliterende voksenopplæring for "Ungdom i drift". RVO rapporter 2/1985 s- 53
- 11 Fra fengsel til utdanning og arbeid. Rapport fra forsøksprosjekt ved Grønland Voksenopplæringssenter 1982/83
- 12 St.meld.nr. 23,1991-92, Om bekjempelse av kriminalitet, kap.6 s.76
- 13 Trygghet og nærhet i hverdagen. En "tryggsak" fra Regjeringen
- 14 Trygghet og nærhet i hverdagen. Op.cit. s.8 og 9.
- 15 Grunnlagt spørsmål i Stortinget fra representanten Terje Riis Johansen om "Sluse-prosjektet" i Skien 30.04.97, Og brev fra prosjektleiar Andreas Sæhlie til seks departement om "Brobyggern" på Hamar i 1997.
- 16 Tverretattlig samarbeid i rehabiliteringsarbeidet for innsatte/loslatte. Undersøkelse gjennomført ved Bergen landsfengsel, mars 1995. Statens utdanningskontor i Hordaland 1995.
- 17 Fridhov, Inger Marie: Klient i friomsorgen 1992. Kriminalomsorgens utdanningssenter 1993
- 18 Chylicki, Pawel: Att upphora med brott. Vagar ut ur den kriminella karriaren. Lund University Press 1992
- 19 Rapport Opplæring innanfor kriminalomsorgen 1998. Statens utdanningskontor i Hordaland 1999.
- 20 St.meld. nr. 23, 1991-91, Om bekjempelse av kriminalitet, s.22
- 21 European Social Project Report. The Rehabilitation of Young Adult (ex-) Offenders in the Labour Market. DG V - European Commission Brussels. Rainer Foundation, London 1995.
- 22 Opplæring i fengsel. Rekommandasjon nr R (89)12 Vedtatt av Europarådets Ministerkomite den 13.oktober 1989 og forklarende memorandum. Strasbourg iggo (norsk omse- ing) og De europeiske fængselsregler Europarådet Rekommandasjon nr. R (87)3 Fra Ministerkomiteen til medlemsstatene om De europeiske fængselsregler. Vedtatt av Ministerkomiteen 12.februar 1987 Strasbourg 1987.
- 23 Opplæring av fanger "Innstilling fra et utvalg nedsatt av Det sakkyndige råd for fængslenes arbeidsdrift" 1974 s.13
- 24 Opplæring av fanger. Op.cit. s. 13
- 25 NOU 1976: 24 Undervisning ved sosiale og medisinsk institusjoner s.83
- 26 St. meld. nr. 104 (1977-78) Om kriminalpolitikken s-154 og s-174
- 27 St.meld.nr.104(1977-78) Omkriminalpolitikken s.172
- 28 Fængselsundervisning. Rapport fra en undersøkelse foretatt av Rådet for videregående opplæring og justisdepartementet Våren 1984 s. 4/15.
- 29 NOU 1922: 19 Opplæring i norske fængsler. Kompetanse og livsmestring s. 73
- 30 Budsjett-innst. S. nr. 4,1992-93. Innstilling fra justiskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 1993 vedkommende justis-og politidepartementet s.21
- 31 Budsjett-innst. S. nr. 4, 1997-98- Innstilling fra justiskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 1998 vedkommende justis-og politidepartementet s.11
- 32 sjå bl.a. St.prp. nr. 1, 1994-95, for budsjetterminen 1995. justis-og politidepartementet s. 66
- 33 Ibid. s. 67
- 34 St prp nr 1,1998-99, For Budsjetterminen iggg. Det kongelige Kirke-, utdannings-og forskningsdepartement. s.93
- 35 St meld nr 27, 1997-98, Om kriminalomsorgen
- 36 Innst S nr 6, 1998-99, fra justiskomiteen, S. 23 - 29
- 37 Sjå Statsbudsjettet 1996 Og 1997 Tildelingsbrev fra Det Kongelige Kommunal-og arbeidsdepartement til Arbeidsdirektoratet
- 38 Fridhov, Inger Marie: ALT SOM FØR? Om norske fangers sosiale-og skole bakgrunn. justisdepartementet 1991.
- 39 Kyvsgaard, Britta: Den kriminelle karriere. juris-og Økonomforbundets Forlag 1998.
- 40 Rundskriv H-28/97 fra Kommunal-og arbeidsdepartementet og Sosial-og helsedepartementet til kommunene, trygdeetaten og arbeidsmarkedssetaten med gjenpart til: justisdepartementet, Kirke-, utdannings-og forskningsdepartementet og fylkesmennene.
- 41 St meld nr 8,1998-99, Om handlingsplan for funksjonshemma 1998-2001 Deltaking og likestilling og St meld nr 21, 1998-99, Ansvar og meistring Mot ein heilskapleg rehabiliteringspolitikk
- 42 St.prp. nr.i, 1994-95, For budsjetterminen 1995. justis-og politidepartementet s.66
- 43 Tilbake til samfunnet? Kartlegging, vurdering og forslag til tiltak for styrking av oppfølgingsarbeidet i fængselsundervisningen. En arbeidsgruppes vurderinger og forslag. Statens utdanningskontor i Hordaland 1997.
- 44 Sjå Blystad, Randi og Spjelkavik, Øystein: Integrering av yrkeshemmede i arbeidslivet. Evaluering av Arbeid med bistand. AFIs Rapportserie nr. 5/96 og Hernes,Thorgeir Stiles, Kathryn og Bollingmo, Gunvor (red): Veien til en vanlig jobb. Nytt perspektiv på attføring. Ad Notam Gyldeendal 1996
- 45 NOU 1985: 3 Tiltak for ungdom med atferdsvansker. Vi åpner forandre løsninger. s. 64-
- 46 Aftenposten 15. april 1999
- 47 Sjå t.d.: Schein, Edgar H.: Organisasjonssykologi. Oslo Tanum/Norli 1983. Askheim, Ole Petter og Ronning, Rolf Samordning av tiltak på lokalplanet for utsatte barne- og ungdomsgrupper. Østlandsforskning, Lillehammer 1987 og Rognaldsen, Svein: Noen tanker om pedagogisk virksomhet i fængsle med utgangspunkt i Evaluering av etterutdanningsprosjektet for lærere og verksbelenter. Universitetet i Bergen 1993.
- 48 Gåsemyr,Kari:Opplæring for straffedomte og bygging av identitet. Senter for samfunnsforskning, Bergen 1999.

SKOLEN VED RINGERIKE KRETSFENGSEL

Arve Huneide, representant for lærerne

Ringerike Kretsfengsel er Norges sikreste fengsel. Det er nytt, og det har en fantastisk flott beliggenhet ved Tyrifjorden. Skoledriften ved fengselet ivaretas av Hønefoss videregående skole. Dette var bestemt allerede i fengselets planleggingsfase, og daglig leder av filialen ble tilsatt fra 1.8.96. Da var byggingen ennå ikke helt ferdig og verken lærere eller fengselsfolk ansatt.

Planleggingen av skolen ble preget av mange usikkerhetsmomenter. Samarbeidspartnerne på fengselssiden var få og hadde så mange baller i luften at skolen nok ikke ble sett på som første prioritet. Likevel kom vi i gang ikke så lenge etter åpningen av anstalten i februar 1997 og siden da har skolen funnet sin form i fengselet.

Skolen tilbyr i dag totalt 33 studieplasser fordelt på 3 avdelinger, men kan øke kapasiteten til ca. 45 elever dersom det skulle bli behov. Noe som gjør skolen ved Ringerike Kretsfengsel litt spesiell, er at de forskjellige avdelingene har "vanntette skott" mellom seg. Det vil si at en elev fra f.eks. avd. B ikke kan komme inn på skolen ved avd. D uten først å fysisk bytte boenhet, noe som ikke bestandig er like enkelt. På avdeling D er det plass til 28 innsatte, og alle unntatt gangguttene skal være tilknyttet skolen. På mekanisk avdeling, C, er det plass til maksimalt to grupper mekaniske fag. På avd. B er det et tilsvarende antall skoleplasser innen trearbeidsfag.

Vår skole har hatt sin innkjøringsperiode. Vi føler nå at vi har funnet vår "stil". Elevene er fornøyde og lærerne er fornøyde. Fengselsledelsen er til tider ikke fullt så fornøyd fordi pedagogikk og sikkerhetskrav ikke alltid passer særlig godt sammen. Men vi jobber med saken!

Skolen kan tilby et temmelig bredt og variert studietilbud, alt fra det enkleste og helt grunnleggende til høyskole og universitetsstudier. Elevene må søke om elevplass, og det kan derfor til tider være lange ventelister for å komme inn ved de forskjellige studieretningene. Dette kan være både positivt og negativt, det kommer an på hvilke øyne som ser. Sett fra skolens side må dette tolkes dithen at skolen er populær og at eleven finner det meningsfylt å gå der. Skolen har fått mange positive tilbakemeldinger med rosende omtale av undervisning, lærere og skolen spesielt fra elever som enten har flyttet til andre fengsler eller kommet tilbake til det "sivile" liv.

Det negative ved dette, sett fra de innsattes side, er at det kan ta tid før de kommer i studieposisjon. Dessuten kan det bli misunnelse overfor de som allerede er på skolen. I og med at klassene bare er på 6 - 8 elever og de fleste av disse har lange dommer, sier det seg selv at "utskiftingen" av elever kan gå litt tregt av og til.

Hvordan er så resultatene fra skolen? Vi er ubeskjedne nok til å si at de er utrolig bra. Et gammelt ord sier at hvis resultatet er bra, så skyldes dette gode lærere, men hvis resultatet er dårlig, så skyldes dette elendige elever. Skolen ved Ringerike Kretsfengsel har bare gode lærere og gode, strukturerte, flittige og lærevillige elever, noe som resultatene vitner om. I de årene

skolen har eksistert så har vi vår første "stryk"-elev til gode!! Alle som har vært opp til eksamen har bestått; mange med helt topp karakterer i flere fag. Nevnes bør også de tre studentene som var oppe i Ex.Phil og Ex.Fac. ved Universitetet våren -99. Alle fikk bestått med kjempekarakterer.

Er det så bare positive ting ved skolen vår? Dessverre må det svares negativt på dette. Vi (lærerne) føler både frustrasjon, fortvilelse og nederlag når det er elever som ikke når sine mål av ulike grunner. På lærermøtene blir de forskjellige elevers problemer tatt opp. Lærerne legger for dagen en genuin interesse for at hver enkelt elev skal få et så stort utbytte av sin skolegang som mulig, gitt den enkeltes forutsetninger og tidligere "ballast". Vi fornærmer vel ingen når vi påstår at nivået her kan være så ymse. Det er mange av samfunnets tapere blant elevene. De har lav selvtillit og liten tro på egne evner, men vil likevel prøve fordi de har innsett at uten kunnskaper kommer de ingen vei videre i livet. Vår oppgave (i tillegg til det rent faglige) blir å oppmuntre, motivere, stimulere og få fram det beste i hver enkelt elev slik at vedkommende kan komme på "offensiven" igjen og endre holdning og innstilling til sin tidligere "karriere".

Klarer vi dette? Lykkes vi?

Svaret er både ja og nei. Så langt behov tilsier det og vår kapasitet strekker til, får hver enkelt elev eget tilpasset studieopplegg. De fleste kjenner sin "besøkelsestid" og utnytter de muligheter de har mens de er innenfor murene. Hva som skjer når de kommer ut igjen har vi dessverre ingen direkte styring med. Men her kommer vår utrolig dyktige og engasjerte rådgiver inn. Innenfor de rammer og bestemmelser han har å forholde seg til gir han elevene råd og veiledning om det videre løp den enkelte kan følge. Han hjelper videre med eventuell skoleplass på det stedet som vedkommende skal flytte til, og så langt kapasiteten strekker til så har han en finger med i spillet vedrørende et sted å bo for de som ikke har det.

Rådgiveren driver også "oppøkende" virksomhet på den enkeltes celle for å danne seg et bilde av vedkommende før han anbefaler et skoletilbud. Vi har vel til gode å føle at en elev har blitt "feilplassert" ut fra de forutsetninger den enkelte rår over.

I Ringerike Kretsfengsel er det et stort innslag av fanger med fremmedspråklig bakgrunn. Disse har lett for å falle utenfor det ordinære skolesystemet på grunn av språkproblemer. Dette har skolen tatt høyde for og opprettet et eget skoletilbud for disse. Pr. dato er det 6 elever i klassen. Disse kommer fra både Sentral- og Nord-Afrika, sentrale områder av Øst Europa, Midtøsten og Asia.

Erfaringene fra denne klassen er svært positive. Elevene viser en vilje til å tilegne seg kunnskaper som mange nordmenn kunne misunne dem. Og resultatene uteblir ikke! De fremmedspråklige får i dag tilbud om opplæring i engelsk, norsk, samfunnsfag "botrening"/"samfunnstrening", litt bed.øk/matte og IT. Selv om de har forskjellig både bakgrunn, religion, hudfarge og læreforutsetninger, jobber de meget godt sammen og opptrer som en fin gruppe. Skolen får en veldig fin tilbakemelding fra elevene på tilbudet og de håper selvsagt at det må fortsette lengst mulig i tid.

Filialleder Jarle Ellingsen har vært "arkitekten" bak skolen ved Ringerike Kretsfengsel. Det har vært mye og hard jobbing med mange og lange dager før skolen er "oppe og står" på en slik måte som den er i dag. Det er skoler i de fleste andre fengsler i Norge, og de har alle sitt særpreg, tilpasset det enkelte fengsel. Så også med "vår" skole. Filiallederen har hatt skolen ved Ringerike Kretsfengsel både først og sist på sin dagsorden siden den spede begynnelse, høsten-96. Planleggingen tok sin tid, men resultatet er blitt bra. Lærerne trives. Vi har fått lyse og trivelige lokaler (klasserom) med det utstyr som trengs, egne arbeidsplasser med god hylleplass og fin tilgang til bibliotek, PC og Internett.

Arkitektene og planleggerne av bygningsmassen har imidlertid ikke vært særskilt heldige med sitt arbeid. Mulighetene til en rasjonell skoledrift er sterkt begrenset fordi planleggerne nok ikke har vært grundige nok i gjennomtenkingen av skoleavdelingens plass og funksjon i et fengsel med slike spesiifikasjoner som Ringerike kretsfengsel.

Selv om filiallederen til tider "møter veggen" i form av byråkrati og rigide lover og regler, har han evnen til ikke å gi opp. Nei som svar kan til tider virke som en rød klut for han; han ser på dette som en utfordring og får som regel sitt synspunkt gjennom (med visse små justeringer).

Skal det trekkes fram noen bekymringer, må det være at skolen ikke kan få "vist fram" den totale (til dels betydelige) produksjon i løpet av året på grunn av at elever slutter (løslates) eller flytter til andre fengsler før eksamen er avlagt. Dette er kanskje ikke spesielt for "vår" skole, men frustrasjonen er like stor hos oss for det.

Som oppsummering kan vi si at skolen ved Ringerike Kretsfengsel er en god skole, både for de innsatte, fengselsvesenet og de ansatte (lærerne). Den er fremdeles under utvikling og har evne og vilje til å tilpasse sitt undervisningstilbud til det behov som til enhver tid er i fengselet. De som er ansatt ved skolen er alle innstilt på å yte sitt beste for videre framgang og optimalisering av undervisningstilbudet for de innsatte.

KOMPETANSEBYGGING FOR ALLE ANSATTE PÅ BERG KRETSFENGSEL

Arne Erlingsen, fengselsbetjent

I et salgssfirma er det ikke bare selgerne som representerer måloppnåelse - et eventuelt overskudd i regnskapet. Det hjelper ikke å bare sende selgerne på kurs. Samtlige ansatte i firmaet er bidragsyttere til at målene blir nådd. Dette har lenge vært kjent i privat virksomhet.

I 1994 kom det et klart direktiv fra departementet om at innsatte som soner straff over 6 måneder skal ha et tilbud om sonings- og framtidsplan. Januar 1995 gikk startskuddet på Berg for planmessig jobbing med innsatte - en kontinuerlig utviklingsprosess som forhåpentligvis aldri stopper opp. Det var fengselsbetjentene som utviklet og startet den planmessige jobbingen. Hittil har det kun vært fengselsbetjentene gjennom fengselskolen og etterutdanningskurs som har fått drypp av kunnskap om soningsplanlegging (les gjerne måloppnåelse). Staten hadde hittil kun satset mest på "selgerne".

Fengselsbetjenten, verksbetjenten, sosialkonsulenten, arbeideren, læreren og fritidslederen begynte å jobbe sammen i formaliserte fora (bl.a.ansvarsgrupper) fra januar 1995. Skulle vi gjøre en god jobb med den innsatte, måtte vi erkjenne at vi hadde et ansvar for vedkommende alle sammen.

Samtlige ansatte gjennomgår nå (dvs. første pulje av 6) et 6 ukers kurs med 1 dags seminar hver uke om viktige emner

innen faget. Vi er sammensatt tverrfaglig. Etter min vurdering er det fundamentalt at alle yrkesgrupper på fengselet er involvert i opplæringen. Sammensetningen gjør oss bedre kjente med hverandre, skaper større innsikt i hverandres hverdag og øker hverandres trygghet - noe jeg tror vil øke prosenten for måloppnåelse, dvs. for innsatte å leve et liv uten kriminalitet.

Kurset gir heldigvis ikke en innføring i teknisk oppbygging og layout ifm. soningsplaner osv., men griper fatt i emner som tar tak i "innmaten" vår. Vi bevisstgjøres og diskuterer emner som menneskesyn, holdninger, verdigrunnlag, roller, etikk osv. Dette er viktige, vanskelige og fundamentale emner for vår plattform som profesjonell motivator.

Sist, men ikke minst er det av avgjørende betydning at kurset avholdes på arbeidsstedet med våre kollegaer som kursdeltakere. Vi slipper å reise hjem etter kurs for å i første omgang motivere kollegaer for så i neste omgang motivere innsatte.

Vi er online!!

Jeg ser frem til flere temaer/kurs i fremtiden med samme setting!

Background

One hundred years ago or less, in most western countries, this desire to "normalise" prison life would not have been on the agenda. This was because it was widely believed that the contact that the prisoner had had with normal life - had been the cause of his offending. So regimes were designed to isolate the prisoners - not only from the outside world, but also from each other. In extreme cases, this exclusion was achieved by transporting them to remote colonies.

The modern notion of "normalising" prison presents a paradox. How could prisons ever be normal? As Alexander Paterson observed *"You cannot train men for freedom in conditions of captivity."*

Choice

At the heart of normal life lies the notion of making choices. Indeed many would argue that this is a moral issue. Our ability to exercise choice defines us as human beings. Others maintain that we do not have true choices. Our life is pre-determined by either the environment or genetics, or both. Wherever we may stand on these argument, liberal societies must proceed as if we are each capable of making choices.

The Role of Education

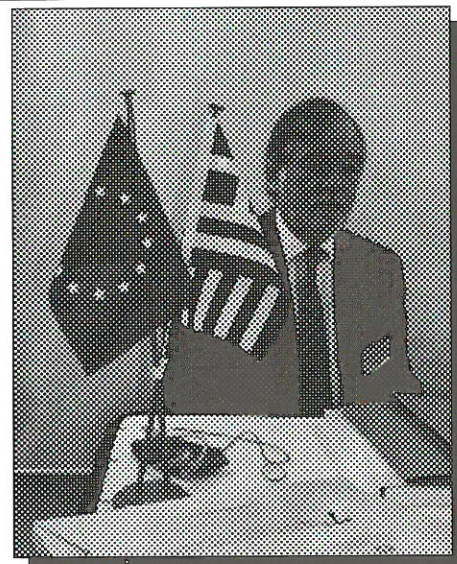
The statistics, frightening though they are, probably underestimate the low levels of attainment. Many prisoners

find it hard to function in the normal world. They lack sufficient literacy, life and social skills. These (being skills) can be taught. But education also has a moral purpose. It should be concerned with values. One of the major reasons that people end in prison is poor decision-making. Education must be one of the major tools to help better decisions to be made.

The Curriculum

Basic literacy skills are vital - not least because their absence greatly hinders those who do not have them. Those with inadequate literacy skills are excluded from simple and legitimate solutions to their problems. No wonder that they often resort to illegitimate solutions - including crime. In addition, we cannot underestimate the lack of self-esteem felt by those who are functionally illiterate. Lack of self-esteem frequently turns to feelings of anger and lack of respect for others.

Values are at the heart of education. Teachers are exemplars of values to people of all ages and they should never forget it. Some values are taught overtly although preaching is usually ineffective or counterproductive. But values emerge from the substance of education and from the way in which it is conducted. Many students, not least those in prison, are amazed to discover through literature or social sciences, that others have shared their experiences and either have, or have not, made similar mis-

takes. To learn that options exist is an important kind of freedom.

Education must be concerned with human beings and the quality of their relationships with one another. All citizens need to develop awareness of the existence of others, their feelings and their rights. Everyone needs to develop the skills of relating to others as workmate, official, friend, shop assistant, supervisor etc. It is a vital social skill to be able to respond to authority without feeling anger, to recognise how one's own behaviour can lead to a lack of control, and to be able to de-fuse a difficult situation.

In all these and others, it is vital that people recognise that they can and should make choices. This is difficult but crucial work for the educationalist.

Fra EPEA's konferanse i Athen, bringer vi i FOKO-nytt et utdrag av foredraget til Prof. Sean McConville i tillegg til Ingunn's betraktninger som følger på neste side.

På bildet til høyre ser du fra venstre: Epeas leder Janine Duprey Kennedy, Sevi Papamitropoulon og Ionnis Stalikis fra den lokale organisasjonskomiteen.

NOEN UHØYTIDELIGE BETRAKTNINGER ETTER ATHENKONFERANSEN

Ingunn E. Kleivan

Jeg har vært i den heldige situasjon (på grunn av mitt verv i FOKO) å ha deltatt på tre europeiske konferanser. Som oversikten forteller vil jeg med dette komme med noen helt subjektive betraktninger og noen refleksjoner jeg har gjort meg etter tilbakereisen fra Athen. De som ønsker et fyldig referat fra det faglige innholdet får kontakte den stedlige representanten som sikkert har bunker med referat og skriftlig dokumentasjon. Alle FOKO venner bor i nærheten av noen Athendeltakere, for vi var godt representert på konferansen med ca. 25% av alle deltakerne! Leif Lyngstad, informasjonsansvarlig i FOKO, har deltakerlisten!

Deltakerne samlet seg i løpet av lørdag 9. oktober på hotell Titania, et meget bra hotell midt i sentrum av Athen. Hele konferansen med alle måltider ble holdt på dette hotellet som kunne skilte med en av byens fineste takterasser. Vi ble alle bedt på en mottakelse på terrassen lørdag kveld, og mens sola datt ned i havet som en ildkule og tropemørket hyllet seg rundt oss skle vi rundt på terrassen og hilste på kjente og kanskje mest ukjente. Vi som hadde vært på EPEA-konferanse for ble ønsket velkommen med et vennlig takk for sist og følte med en gang den gode inkluderende følelsen. Ellers så vi den ene nasjon etter den andre gruppene seg, det er godt med kjente! Noen gikk forvirret rundt alene, og slik vil det vel også alltid være.

Akropolis lå som en diamant i flomlyset, og mens konferansens myke start ebbet ut fortsatte mange ut til det pulserende nattelivet, og noen gikk kanskje rett og slett til sengs. Mulighetene var mange. Kanskje beliggenheten i sentrum av en storby virket lite sosialt samlende på seminardeltakere. Det blir lett at en går ut med kjente, og var det meningen? En annen ting var at Athen med sitt storbyliv og badestrender rett rundt hjørne også var lokkende for hustrige nordboere, men var det meningen med konferansen? Jeg bare spor.

Forste konferansedag var preget av de mange praktiske spørsmål om hvor skjer det hele og er det noen forandringer? Og ikke minst hvem er vi alle sammen? Navneskiltene kom på og jeg ser nødvendigheten av disse. De små skilt gir oss åpningen til å starte en samtale ved lunsjbordet eller i heisen. Du nikker, kommenterer den siste foreleseren, og vi forteller hverandre at vi tilhører et fellesskap. Skjedde dette, eller ble det slik igjen at det trygge gode bordet med bare kjente ble redningen? Jeg tror nok det skjer begge deler, men her ble det iallfall helt opp til den enkelte, ingen påtvingen spleising her i garden.

Nå litt om hvem vi var. Ser av deltakerlisten at av 133 stykker finner jeg 14 deltakere som kommer utenfra Europa, henholdsvis fra Australia, Canada og USA. Som sagt fra Norge kom 29 deltakere, og mine venner ingen fra de Øst-Europeiske landene, det vil si det var påmeldt en deltaker fra Ungarn som var det forrige konferanselandet. Denne skjevheten er til ettertanke og er en stor utfordring for de framtidige konferansene. Det kan ikke bli en bredde over en europeisk konferanse med slik representasjon av deltakere.

Sondagens høydepunkt for meg var hovedforeleser Sean Mc. Conville fra England, og for ikke å glemme besøket på Akropolis med en frodig og fargerik gresk kvinnelig guide. Men for dette hadde vi alle tatt del i den selvsomme opplevelsen med en åpningsseremoni der de prominente personer fra departementet lerte av seg sin tale på gresk (den engelske simultanoversettingen sviktet) under full TV dekning. De riktige ting ble sagt og utbrodert, og problemstillinger justisdepartementet sto ovenfor ble presentert. Selvfølgelig godt innpakket og i fine vendinger, men det ble ikke lagt skjul på at det største problem for de greske fengsler er at de er overfylte.

Avslutningsseremonien viste forøvrig enda tydeligere hvor flate vertene la seg for såkalt prominente personer, som merk dere er suverene i forhold til tid. Det er vi 130 andre som må innrette oss. Men tilbake til gullkornene fra Mr. Conville. Jeg synes han fikk klart fram budskapet. Kjente problemstillinger som ikke kan sies for ofte.

Jeg nevner noen:

- Den "snilleste" fangen kan bli den farligste borgeren. Hva er en snill og flink fange?
- Det er en paradokssituasjon å sosialisere en fange til samfunnet ute inne i et fengsel

- Livet er å velge. I et fengsel er valgmulighetene fraværende. Kan en lage valgmuligheter i et fengsel? Apne fengsler gir muligheter til flere valg.
- Utdannelse har en overføringsverdi i seg selv.

Jeg synes hver av disse problemstillingene er interessante og kan med hell utdypes. De egner seg godt å drofte som fellestemaer også i våre fengsler for å se hva slags tanker den enkelte yrkesgruppe har for om mulig finne en felles forståelse. Min erfaring er at det er stor forskjell på synet av hva som er en "snill" fange og hva slags koder som finnes på hva god oppførsel er bak murene.

For meg var det sterkeste inntrykket på mandagen besøket i et stort fengsel for menn. Et kjmpfengsel etter vår målestokk, der bemanningen er en brøkdel av det den er hos oss. Enda sitter bilde av de overfylte cellene på netthinna. Jeg tenker alltid etter slike besøk, hva var det vi ikke fikk se? Det er jo smorsida vi presenterer våre gjester. Hva skjer inne på de overfylte rommene med 10 til 15 innsatte der den sterkeste rett suverent får råde uten muligheter for noen annen kontroll. Det mest positive var at vi fritt kunne innlede samtaler med de få innsatte som kunne engelsk. Ballspill var hovedgeskjeften. Men vi fikk høre om mange andre muligheter for aktiviteter, men vi ble verken vist rom eller fikk se noen som fikk undervisning eller hadde annen sysselsetting. Offisielt var det bare innsatte mellom 13 og 17 år som fikk undervisning. Jeg vet ikke hvor mange de hadde i denne aldersgruppen, men de jeg hilste på var eldre. Det var iallfall ikke mange forut å få være med på noen sysselsetting i det hele. Men i luftegarden fikk de være opptil flere timer om dagen og ballen var tilbudet. Betjenter så vi lite til, og fikk vite at det var ytterst få ansatte pr. innsatt. Da de fikk høre at vi noen steder har en til en bare himlet de og trodde ikke det var mulig.

Når jeg nå har tatt meg den frihet å kun komme med mine opplevelser og tanker under konferansen vil jeg trekke fram en "workshop" av tirsdagens mange tilbud. En glødende dame fra USA på over 70 år la fram sitt prosjekt og fikk det til å lyde som hun hadde revolusjonert hele det amerikanske fengselsvesen. Det har hun dessverre så langt fra. Men det som gjorde mest inntrykk var hennes entusiasme og den glød hun viste for det hun holdt på med på ekte amerikansk vis. Hun sitter ikke og teller pensjonspoengene sine den dama, men forlangte det beste av sine ansatte og ville ikke høre tale om noe utbrenthet. Som hun så muntert sa det er de som aldri har brent for noen sak som fortest snakker om utbrenthet!

Kvelden ble avsluttet på en gresk taverna, og hadde vårt vertskap vært noe tilfældig i forhold til å holde tiden tok de det i fullt mon igjen i sjarmerende og improvisert danse og sangglede. Med vår struktur og orden har vi iallfall noe å lære med hensyn til å vise gleden over livet. Vi dro tilbake med smil om munnen og med gresk musikk i ørene godt fylt opp med mat og drikke.

Avslutningsdagen er aldri enkel med hensyn til den faglige delen, og det var Solveig Alma Lyster fra Norge som hadde den utfordringen. Hennes foredrag er å få fatt i som sagt, så jeg vil ikke gå inn på det. Hun skal få full heder over måten hun taklet de prominente greske gjesters noe suverene forhold til tid. Midt i hennes foredrag måtte det avsluttes med brask og bram med TVteamet igjen på banen. Bra taklet! Vi satt igjen og tenkte at nå har vi fått kulturforskjellene på godt og vondt.

Jeg sitter igjen med mange spørsmål rundt konferansen og om det faglige utbytte er slik at slike konferanser som dette kan forsvares. Det høres kanskje strengt og puritansk ut, men jeg fikk av og til følelsen av at noen var på ferietur med noe uforpliktende foredrag spredt i. Den nederlandske gruppen hadde fordelt oppgavene seg i mellom slik at de hjemme skulle få skikkelig referat. Det er også å merke seg at alle i den amerikanske gruppen betalte av egne midler, og at flere andre lands deltakere måtte spytte i mye selv. Når representasjonen mellom de europeiske land i tillegg er så skjev, sitter jeg igjen med stor usikkerhet. Var dette malurt i det greske begeret, ja vel, men det er nå den følelsen jeg sitter med. Om to år er det ny konferanse, ingen vet hvor og ingen vet noe om innholdet. Vi kan alle være med å påvirke dette for vi er mange og vi har mye å fare med, vi er bare ikke så flinke til å selge våre varer. Der har vi noe å lære!

Studietur til Irland 21.-26. april 1999

Jostein Ronhovde, Sverre Riise, Solfrid Mykletun Vik og Thor Norheim, Åsane vgs, avd. Bergen landsfengsel

Førebuing

Inspirasjonen til å planleggja og søkja om denne studieturen var det Maria Hegarty som gav oss. Me møtte henne på ein planleggingsdag på Ulvsnesoy i september 98. Der hadde ho ein svært engasjerande forelesning om korleis dei dreiv med praktisk - estetiske fag i irske fengsel, spesielt formingslaget. I januar 99 tok me kontakt med Maria som gjerne ville leggja opp eit studieprogram for oss om me kom på besøk. I midten av februar sende me søknad om støtte til studietur til Dublin. Rett før påske fekk me melding frå skulen om at me ville få økonomisk støtte derfrå.

Me rettar ei stor takk til Åsane Videregående skole, FOKO og Hordaland Fylkeskommune for at dei gjorde planane våre til royndom ved å støtta oss økonomisk.

Etter påske fekk me det ganske travelt med å få klarlagt den praktiske delen av opplegget slik at me var reiseklare til den 21. april.

Avreise

Det var fire reisemotiverte, spente og ganske vakne personar som stilte på Flesland kl.05.45 mandagsmorgonen. Etter mellomlanding i Amsterdam, der tulipanåkrane stod i full skrud, ankom me Dublin kl. 11.00.

Mountjoy Prison

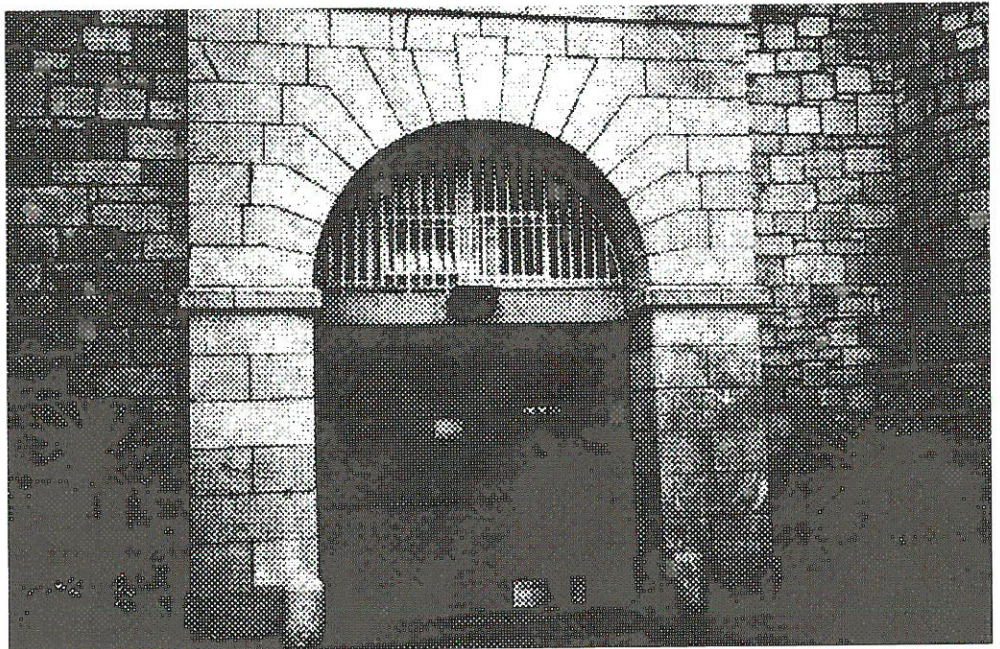
No bar det med taxi rett til Mountjoy Prison som lag inne i byen. Me gjekk frå drosjen og inn i nokre nedslitte barakker som viste seg å vera venterom for folk som skulle besøkja fangar. Der aula det av folk som sat på langbenker, lufta var tung og kvalmande, og det var vått på golvet.

Midt i alt virvaret tusla ei 3-4 år gammal jente smilande omkring. Folk glodde på oss som kom inn her med kvar sin stor koffert og tydelegvis hadde gått feil. Me tusla oss utatt og fann vegen vidare til porten. Her vart me mottekne av Mr. Leonard som var rektor på skulen. Han viste oss ned til skulen sine kontor som låg i kjellaren. Her var det ganske kummerlege forhold sett med våre auge.

Men lærarane som tok i mot oss var hyggelege, og det var ein triveleg atmosfære og ein god tone mellom dei som jobba her. Anne Costello og Mr. Leonard fortalde oss om fengselet. Deretter inviterte dei oss på pub-lunsj saman med nokre andre lærarar, eit kjempemåltid med Irish Stew og Guinness som me levde på til neste dags frukost i Cork.

Etter lunsj fekk me omvisning i fengselet som var 150 år gammalt og bygd for 400 innsette, men som for tida hyste ca. 800 fangar. Først kom me inn i ein rund hall som kan samanliknast med sentrum i ein propell. Fra denne aksen gjekk det ut fire propellblad i tre etasjars høgde. Dette var cellegangane.

Cellene var overbefolkte med 4-5-6 fangar på kvar og hadde ikkje elektrisk lys. Dei innsette låg i senger og på madrasser på golvet. Korridorane var fulle av fangar som sat og låg på golvet eller stod og hang. Om dagen var dei utelaste frå cellene. I tillegg var det fullt av fangar i kjellaren.

Inntrykket vårt av betjentane var at dei fungerte mest som vaktbikkjer i gangane og som døråsarar. Fengselet hadde dobbelt så mange tilsette som innsette. Ca. 70 % av dei innsette brukte stoff i fengselet. Dei hadde ein avdeling med 10 rehabiliteringsplassar for narkomane, men elles flaut stoffet ganske fritt. Det var ingen arbeids - eller skuleplikt, meir ein oppbevaringsplass med dårlege framtidsutsikter for mange. Alle innsette måtte innom dette fengselet før dei eventuelt kunne søkja seg vidare til andre fengsel. Daglonna var 1 pund.

Skulen hadde plass til 40 elevar. 25 lærarar arbeidde her, ein del av dei arbeidde deltid. Skuledagen var delt inn i to okter, frå 09.30-12.15 og frå 14.15 - 15.30. Det trongst to timar lunsjpause for å "fora" alle dei innsette. Lærarane hadde tre mnd. ferie pr. år. Faga det vart undervist i var teikning og maling, stofftrykk, matlaging, samfunnsfag, drama og musikk.

Elevane kunne velja om dei ville gå på skulen eller ikkje. Når det var fullt i klasserommet, fekk ikkje fleire koma inn, eit ganske urettferdig system.

Kvar fløy hadde sin skuleavdeling. Det me såg var jamt over rotete og nedslitte med kummerlege arbeidsforhold for lærarar og elevar, men det var ein sosial og triveleg tone mellom lærarar og elevar i klasseromma. Elevane ville gjerne snakka med oss, og dei var stolte over at me ville ta bilete av dei saman med det dei laga. Det var ikkje restriksjonar på fotografering i klasseromma.

Me besøkte ei gruppe som hadde samfunnslære. Dei var svært opptekne av sosiale klasseskilje og hadde mange spørsmål om skulesystemet i norske fengsel og om lån og stipendordningar i det norske samfunnet.

Me besøkte eit musikkrom, og der var det ein innsett som song og spelte Beatles for oss. Her var dei og i ferd med å innreia eit eige lyd-studio.

Heilskapsinntrykket frå dette fengselet var ganske sterkt, så det gjorde godt å sleppa fri utatt på gata og kunna setja seg på toget til Cork. Togturen vart nytta til bearbeiding og avreagering i forhold til ein opplevingsrik dag som me ikkje kjem til å gloydma. Me nytte landskapet og det sosiale fellesskapet.

I Cork hadde Maria Hegarty innlosjert oss på eit utmerka Bed and Breakfast hotell.

Cork Prison

Neste morgon tok me taxi til Cork Prison som lag fint til på eit hogde-drag i utkanten av byen. Utafor var det ryddig og reint, og det var planta blomster ved inngangen. Supervising teacher Colm O'Herlihy tok imot oss.

Fengselet hadde ca.300 innsette, 2-3 på kvar celle. Der var ein eigen avdeling for seksualforbrytarar med 32 innsette. Dei var heilt avstengde frå andre fangar som ville gå til angrep på dei om dei fekk sjanse til det. Denne avdelinga hadde eigen skule.

Faga som det vart gjeve opplæring i ved dette fengselet var forming, trearbeid, drama, musikk, EDB, heimkunnskap og ulike teorifag. I ein del av desse faga kunne elevane ta kompetansegejevande utdanning. Skulen hadde fleire datarom med sjølvinstruerande program der elevane kunne få ta datasertifikat på ulike nivå.

Alle dorane til klasseromma hadde glas slik at det var innsyn frå gangen. Fengselsbetjentane her og var vesentleg menn, og dei var ganske "stive." Colm var bevisst ganske tjomsleg mot dei og brukte forenamm på dei for å koma i kontakt.

Me var og innom fengselet sin besøksavdeling, der det var plass til ca. 20 innsette om gongen. Rommet var langt og smalt med langbenker på kvar side av ein halvhøg glasvegg. I kvar ende av rommet var det eit kamera og ein opphøgd stol for vaktbetjent. Her var det ikkje høve til fysisk kontakt mellom innsette og besøkjande, og alle besøk føregjekk i dette rommet. I Cork Prison var det ikkje særlege problem med stoff, og det vart slege hardt ned på det om noko blei oppdaga.

Spike Island

Fredagsmorgonen sette me oss på toget att og fór til Cobh som lag ein halvtimes togtur fra Cork. Cobh var ein koseleg småby med ein nydeleg katedral. Me traska langs havneområdet på leiting etter båten "Thomas" som skulle frakta oss over til Spike Island. Den låg klar og venta på oss. Me steig ombord og vart plasserte i lag med matforsyningane til fengselet Spike Island.

Oya me no skulle til, var eit gammalt militærrområde, ein tidlegare festning. Deler av festningen hadde så vorte ombygd og teken i bruk til fengsel. Spike Island Prison var eit ungdomsfengsel for gutar mellom 16 og 21 år med domslengde frå 3 mnd. og opp til 6 år.

Me vart godt imottokne, og det var ein elev som viste oss rundt på skuleavdelinga. Skulen her var svært godt utstyrt. Klasseromma var romslege, lyse og trivelege. Fagtilbodet her var formingsfag, trearbeid, keramikk, heimkunnskap, EDB, musikk, ulike teorifag og hagearbeid med blomster, frukt og grønnsaker. Elevane kunne velja mellom kortare kurs og kompetansegejevande opplæring.

Musikkrommet var romsleg og ganske velutstyrt. Kjøkkenet var nytt, stort og med innreiing i heiltre eik. Elevane me var i kontakt med, og som me drakk kaffi med på kjøkkenet etterpå, verka blide og optimistiske. I dette fengselet var det ikkje stoffproblem og ikkje fysisk kontakt ved besøk.

Dette var det siste og mest "innbydande" fengselet me besøkte, og saman med Cork Prison, gav det oss verkeleg inspirasjon til vidare arbeid på våre eigne, skuleavdelingar i Bergen Landsfengsel. Vel attende i Cork om kvelden hadde me eit triveleg pub-møte med Maria Hegarty og Mr. Colm O'Herlihy. Det vart interessante meningsutvekslingar om fengselsundervisning og felles problemstillingar i denne samanhengen.

Laurdagsmorgonen snudde me nasen mot Dublin att, etter å ha teke farvel med den svært så gjestfrie "Bed and breakfast" - vertinna vår Clare D'Arcy. Resten av dagen vart brukt til handling og rusling omkring i Dublin.

Søndagsmorgonen vakna me til regn og blåst, så etter frukost hadde me oss ei god arbeidsøkt med oppsummering av inntrykk og diskusjon om vidareutvikling av undervisning i Bergen landsfengsel med utgangspunkt i det me hadde opplevd på denne studieturen. Utpå dagen glotta sola fram, og me avslutta ein opplevingsrik tur både fagleg og sosialt med middag og irsk folkemusikkveld på Arlington Hotel Pub.

DEI PRAKTISKESTETISKE FAGA SIN PLESS I IRSKE FENGSEL MED HOVUDVEKT PÅ FORMGJEVNINGSFAG.

Mountjoy Prison Dublin

I dette fengselet er det berre plass til 40 elevar, fordelt på mange fagtilbod. Kursa er ikkje kompetansegejevande. Tilbodet i teikning og maling er lagt opp etter "først til mølla" prinsippet, læraren står i dora og tek imot elevane til plassane er fylt opp. Dette hindrar kontinuitet og progresjon fordi ein ikkje veit kven som vinn den daglege kampen om elevplassane. Likevel verkar opplegget profesjonelt og godt tilrettelagt takka vera Tom Lonigan som er lærar ved skulen og biletkunstnar på fritida.

Elevane får opplæring i fargebruk, biletoppbygging og komposisjon, ulike måleteknikkar og kunsthistorie. Fangane får sjølv velja motiv ved å kopiera ulike bilete dei finn i kunstkøper, fotografier eller dei kan ha med eigne bilete av familie o.l. Sjølv om det fysiske miljøet rundt fangane verkar rotete, slite, trangt og med dårleg luft, er dette ein oase for fri utfolding.

Atmosfæren mellom fangane og læraren er svært god, følelsen av å meistra kjem tydeleg til uttrykk der dei stolt viser fram bileta sine. Dette byggjer tydeleg oppatt noko av sjølvkjensla deira som forsvann, litt om senn i ein tidlegare "turbulent" skulekvardag eller som familiens "sorte får". No kan dei derimot få gleder familie og vener med eit fint landskapsmotiv, portrett, stilleben, blyantteikning, kolteikning e.l. Fangane fekk også mykje inspirasjon ved at læraren hadde anledning til å leiga inn kunstnarar frå "utsida" i inntil 2 veker, eller 2-3 timar pr. veke, betalt av staten.

Cork Prison, Cork

Tilbodet til fangane i dette fengselet verkar meir strukturert og tilrettelagt. Alle fag var kompetansegejevande med moduloppbygging og eksamen, såvel i teikning/maling som keramikk og snekkerfag.

Keramikkavdelinga var svært imponerende med mange fine og kreative arbeider både i handoppbygging av store vasar/urner, portrettbyster, tempel og treroter med inspirasjon fra naturen. I tillegg var keramikkdreining vektlagt som eit hovudemne. Der laga fangane store skaler, vasar, lysestakar, koppar o.l. Ein fange skulle ta eksamen i keramikkfaget og tok utgangspunkt i dreining av mange tårn, med inspirasjon fra Den Røde Plass i Moskva.

Denne avdelinga var svært populær i Cork Prison, svært dyktig lærar som klarte å inspirera både elevane sine og ikkje minst var delegasjon fra Bergen Landsfengsel. Eit slikt tilbod burde vi absolutt fått til utan store kostnader ved B.L.F. Tilsvarende tilbod vart også gjeve til sedlighetsdomde som var strengt skilde frå dei andre fangane. Sjølv med eit lite rom, dårleg luft og alt for mykje folk, klarte læraren og fangane å skapa mykje fint både i handoppbygging og produksjon av fliser/friser som vart malt, brent og glasert.

Maria Hegarty, art-lærer ved Cork Prison var vår kontakt-person for studieturen. Ho hadde hovudansvaret for teikning/maling i fengselet og var ein resursperson, som verkeleg fekk elevane til å yta sitt maksimale i biletkunsti. Ho brukte ofte lysbilete til inspirasjon eller store hendingar og dramatikkk henta frå kunsthistoriebøkene. Fangane tileigna seg også mykje kunnskap i biletoppbygging gjennom å kopiera frå bøker og fotografi. I tillegg vart det satsa mykje på innleige av eksterne kunstnarar for kortare eller lengre tid.

I snekkeravdelinga fekk fangane opplæring i verktøybruk, verktøystell, maskinopplæring og grunnleggande teknikkar i faget. Fangane fekk laga sine egne tint, som dreia lampeføter, leika, serveringbrikker, sittebenk o.l. Trematerialet var dyrt i Irland, dette begrensa nok ein del av produkt-spekteret. Fangane ved dette fengselet var i det heile meir optimistiske, glade og hadde tru på framtida i motsetning til dei innsette i Montjoy Prison.

Vår delegasjon frå B.L.F. stilte mannsterke med lys-bilete/fargebilete savel som foredrag om dei praktiskestetiske faga i vårt fengsel. Dette viste seg å vera svært nyttig for å få ei meningsutveksling om dei ulike kursa/tilboda me gjev fangane.

Spike Island, Cobh

Godt organisert, fine velstelte rom og god plass. Sjølv om dette er eit reint ungdomsfengsel 16-21 år, var tilbodet i formgjevingsfaga stort og variert. Fangane hadde eit kombinert rom for keramikk, teikning/maling. Ein del av produkta som blei laga vart selde til inntekt for humanitære organisasjonar.

Puslespel laga dei på treverkstaden, medan maling og dekor vart gjort på male/keramikkverkstaden. Tinga blei fotograferte og laga til salgsprospekt gjennom brosjyrar og annonsar. Mykje av bileta og keramikkinga fekk dei likevel behalda sjølve.

Kjøkkenet vart brukt til opplæring i matlaging på foremiddagen og til tekstilforming om ettermiddagen. Her monterte fangane saman ein del halvfabrikata og laga ting som leikebamsar, dokker o.l.

Snekkeravdelinga var stor med godt utstyrt maskinpark og eit allsidig tilbod i produktutval og vanskegrad. Alle fangane hadde tilbod om moduloppbygging i dei ulike faga. Dette gjorde kvardagen meningsfylt og elevane såg ut til å trivast godt.

THE NORTHSIDE COMMUNITY ENTERPRISE.

Etter ønske om å redusere arbeidsledighet og øke kompetansen innen for gruppen arbeidsledige og tidligere innsatte, ble The Northside Community Enterprise etablert i 1993.

Med støtte fra lokale myndigheter og EU ble en nedlagt fabrikk omgjort til rehabilitering og arbeidssenter. Senteret tar særlig opp langtidsledige og folk i atfering og rehabilitering. De har også plass for tidligere straffedømte, men passer til en hver tid på at denne gruppen ikke blir for stor.

Hensikten med å inkludere tidligere straffedømte, er å prøve å knytte denne gruppen til et annet miljø med en annen påvirkning. Derfor er det viktig at denne gruppen ikke blir for dominerende. Senteret har et stort mangfold av aktiviteter som kan benyttes. Her har de kantine, trimrom (aerobic og styrke), kunst og håndtverksrom, datarom, bibliotek med internett, barnehage og en rekke kurstilbud.

Her får mennesker hjelp til både å takle arbeidsledighet og å komme seg ut i arbeid igjen. I et klasserom er det mulighet for å ta videoopptak av jobbintervju, og på den måten forberede seg til dette, og gjøre evt. justeringer.

Senteret har siden åpningen gitt hjelp til 300 mennesker som etter en tid har fått fast arbeid. 3000 mennesker har fått arbeidserfaring og opplæring.

Prosjektet virker å være et steg i riktig retning. Det er godt organisert og er et tilbud for tidligere straffedømte. Dette sammen med bredden i tilbudene gi dette senteret et bredt og nyansert tilbud som kan være av interesse for veldig mange.

FOKO-seminaret -99 Sørmarka

Årsmelding 1998/99

1. Styret

Styret har hatt denne sammensetningen i perioden 24.10.98 - 23.09.99

Ingunn E. Kleivan	leder
Inger Charlotte Bull	nestleder
Synnøve Formo	kasserer
Torfinn Langelid	sekretær
Leif Lyngstad	informasjonsansvarlig

Vararepresentanter

1. vararepr. Randi Bintz
2. vararepr. Kay H. Sudland

Valgkomite

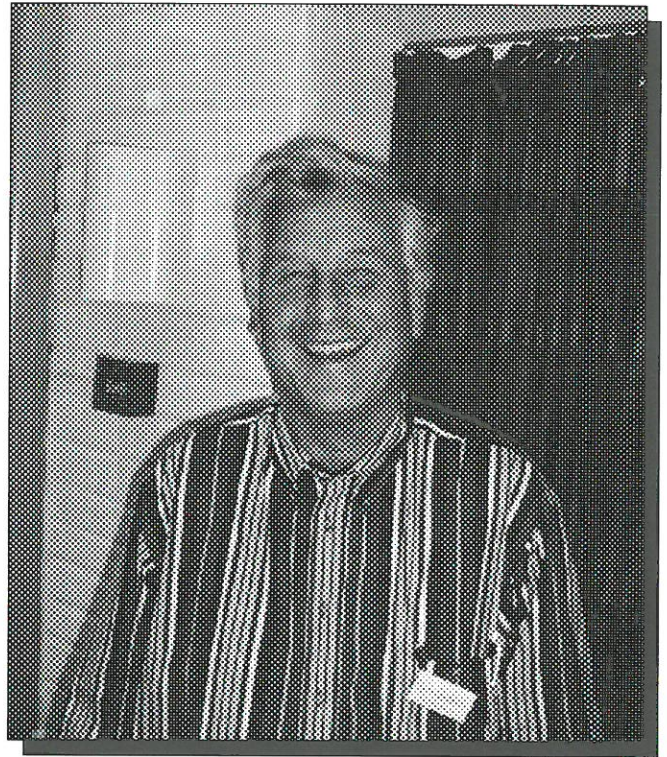
Anna Marit Thorsrud, Marit Høgåsen og Jarle Ellingsen

Revisorer

Anlaug Forberg og Sigve Wiik

2. Styremøte.

Styret har i perioden 23.10.98 - 23.09.99 avholdt 6 styremøter. Styremøtene har i hovedsak vært av 4-5 timers varighet. Møtene har vært holdt i Oslo-området. Vararepresentantene ble invitert til et utvidet styremøte 13.06.99.

Årsmøtet ble ledet av Bjørn Andersen som med myndig hånd ledet deltagerne gjennom årsmøtets forskjellige punkter:

3. Viktige saker til behandling.

Større saker som styret har hatt til behandling:

a) FOKO-nytt.

I perioden har vi utgitt to nummer av FOKO-nytt. Vi er fremdeles i en forsøks og utprøvningsfase der vi trenger mye støtte og tilbakemelding fra medlemmene i hvert nummer har vi prøvd å presentere undervisningsvirksomheten ved et fengsel/en oppfølgingsklasse. Vi ønsker også at bladet skal bli et forum for debatt om ulike sider vedrørende opplæringen i kriminalomsorgen. Her etterlyser vi i større grad medlemmers og interessertes bidrag.

Mye av arbeidet med tilretteleggingen av FOKO-nytt er basert på frivillighet. I denne perioden har vi hatt en avtale med Gunnar Moen, Skien som har trykket bladet mot betaling. Det er etablert et redaksjonsråd for FOKO-nytt som består av Leif Lyngstad, Gunnar Moen, Sigurd Skramsett og Torfinn Langelid.

b) Sørmarka-seminaret

Arbeidet med planlegging og organisering av det årlige Sørmarka-seminaret har tatt mye tid. Seminaret høsten 1998 hadde 66 deltakere. Deltakerne på seminaret har gitt uttrykk for at seminaret var godt organisert og tok opp viktige temaer. Styret har som målsetting å gjennomføre et slikt seminar hver høst.

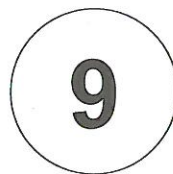

Inger Charlotte Bull ble takket for sin innsats i FOKO.

Bulletin...

02/99 Sept 1999

EUROPEAN
PRISON
EDUCATION
ASSOCIATION

Hello to all members. Here is Bulletin No.9 with notes on what is happening within the EPEA, especially issues relating to membership and events. The Bulletin is produced every 6 months and contains recent news and short articles submitted by members. Please help by sending in a short article (see information below)

Budapest Report Extra Copies

The EPEA Secretary has some extra copies of the Report from the 6th EPEA International Conference on Prison Education, Budapest 1997. The report contains details of all keynote speeches as well as workshop papers, and includes a list of participants and some photographs. Write to Paddy Rocks (address below) if you would like to order a copy.

New Contact / Liaison Persons

Sweden:

Mr. Olle Anebratt
Teacher
Haktet Malmo
Box 6143
20011 Malmo
SWEDEN

Mr. Markku Roitto
Administrator
KVA Malmo
Box 3097
20022 Malmo
SWEDEN

Tel. + 040/6927600
Fax. + 040/303180

Tel. + 040/6927375
Fax. + 040/293678

Romania:

Mrs. Camelia Paun
Specialist Officer
Romanian Prison Administration
Maria Ghiculeasa nr. 47
72228 Bucuresti, sector 2
ROMANIA

Tel. +401/2420593
Fax. +409/2110305
E-mail: office@anp.ro

Lithuania:

Mr. Skirmantas Agurkis
The Chief of Pravieniskis General Regime Prison
4251 Pravieniskes-2
Kaisiadorys
LITHUANIA

Tel. 370-56-56219
Fax. 370-56-5638

Albania:

Mrs. Silvana Mjeda
National Prison Administration
Drejtoria Pergjithshme Burgjeve
Rruga "Seremedin Seid Toptani"
Tirana
ALBANIA

Fax. + 355 43 28 292
Slovakia
Maria Gajdosikova
Banicova 4
010 15 Zilina
SLOVAKIA

Malta:

Mr. Joseph Giordmaina
Department of Foundations in Education
Faculty of Education
University of Malta
Msida MST 06
MALTA

Tel. (356) 3290 2347
Fax: (356) 317938
E-mail: jgio1@educ.um.edu.mt

New Steering Committee Officers Election Results

The result of the recent ballot of members for the position of Deputy Chairperson (to become Chairperson in 2000) was -

Paddy Rocks	Northern Ireland	- 99 votes
Sean Wynne	Ireland	- 58 votes
Tony Vella	Malta	- 15 votes

The following changes within the EPEA Steering Committee became effective on 1 July 1999 -

James O'Hare, Deputy Secretary is now **Secretary**
Paddy Rocks, Secretary is now **Deputy Chairperson**

General Council Meeting Constitution

At the next meeting of the General Council the Steering Committee will be proposing to extend the duration of the office of Chairperson by one year. This would mean that the next EPEA Chairperson would serve for three years. The Steering Committee would like members to consider this proposal and communicate their opinion to their Liaison Person prior to the General Council meeting in Athens in October.

LPs
Read
This

EPEA-Bulletin

Hello to all members. Here is Bulletin No.9 with notes on what is happening within the EPEA, especially issues relating to membership and events. The Bulletin is produced every 6 months and contains recent news and short articles submitted by members. Please help by sending in a short article (see information below)

Budapest Report Extra Copies

The EPEA Secretary has some extra copies of the Report from the 6th EPEA International Conference on Prison Education, Budapest 1997. The report contains details of all keynote speeches as well as workshop papers, and includes a list of participants and some photographs. Write to Paddy Rocks (address below) if you would like to order a copy.

New Contact / Liaison Persons

Sweden:

Mr. Olle Anebratt	Mr. Markku Roitto
Teacher	Administrator
Haktet Malmo	KVA Malmo
Box 6143	Box 3097
20011 Malmo	20022 Malmo
SWEDEN	SWEDEN

Tel. + 040/6927600
Fax. + 040/303180

Tel. + 040/6927375
Fax. + 040/293678

Romania:

Mrs. Camelia Paun
Specialist Officer
Romanian Prison Administration
Maria Ghiculeasa nr. 47
72228 Bucuresti, sector 2
ROMANIA

Tel. +401/2420593
Fax. +409/2110305
E-mail: office@anp.ro

Lithuania:

Mr. Skirmantas Agurkis
The Chief of Pravieniskis General Regime Prison
4251 Pravieniskes-2
Kaisiadorys
LITHUANIA

Tel. 370-56-56219
Fax. 370-56-5638

Albania:

Mrs. Silvana Mjeda
National Prison Administration
Drejtoria Pergjithshme Burgjeve
Rruga "Seremedin Seid Toptani"
Tirana
ALBANIA

Fax. + 355 43 28 292
Slovakia
Maria Gajdosikova
Banicova 4
010 15 Zilina
SLOVAKIA

Malta:

Mr. Joseph Giordmaina
Department of Foundations in Education
Faculty of Education
University of Malta
Msida MST 06
MALTA

Tel. (356) 3290 2347
Fax: (356) 317938
E-mail: jgiol@educ.um.edu.mt

New Steering Committee Officers Election Results

The result of the recent ballot of members for the position of Deputy Chairperson (to become Chairperson in 2000) was -

Paddy Rocks	Northern Ireland	- 99 votes
Sean Wynne	Ireland	- 58 votes
Tony Vella	Malta	- 15 votes

The following changes within the EPEA Steering Committee became effective on 1 July 1999 -

James O'Hare, Deputy Secretary is now **Secretary**
Paddy Rocks, Secretary is now **Deputy Chairperson**

General Council Meeting Constitution

At the next meeting of the General Council the Steering Committee will be proposing to extend the duration of the office of Chairperson by one year. This would mean that the next EPEA Chairperson would serve for three years. The Steering Committee would like members to consider this proposal and communicate their opinion to their Liaison Person prior to the General Council meeting in Athens in October.

Research Malta

The University of Malta, Faculty of Education, has expressed a

Don't forget the EPEA Internet Website for basic facts and up to date information.

<http://users.tibus.com/epea>

Rekommendasjon nr. R (89) 12 fra ministerkomiteen til medlemsstatene om opplæring i fengslene

(Vedtatt av ministerkomiteen den 13. oktober 1989 på det 429. møte av stedfortredende ministre)

Ministerkomiteen, under henvisning til Artikkel 15. b i Europarådets statutt,

Idet den tar i betraktning at retten til opplæring er fundamental;

Idet den tar i betraktning betydningen av opplæring i den enkeltes og samfunnets utvikling;

Idet den innser spesielt at en stor andel av fanger har hatt meget liten erfaring med vellykket opplæring, og derfor nå har mange behov for opplæring;

Idet den tar i betraktning at opplæring i fengsel hjelper til å gjøre fengslene mer humane og forbedre forholdene ved innesperring;

Idet den tar i betraktning at utdanning i fengsel er en viktig måte å lette fangens tilbakevending til samfunnet på;

I det den erkjenner at i den praktiske anvendelse av visse rettigheter eller tiltak, i samsvar med de følgende rekommendasjoner, kan det være berettiget med forskjeller mellom dømte fanger og fanger i varetekt;

I det den tar hensyn til Rekommandasjon Nr R (87) 3 om Europeiske fengselsregler og Rekommandasjon Nr R (81) 17 om voksenopplæringspolitikk, anbefaler den medlemsstatenes regjeringer å iverksette tiltak som erkjenner følgende:

1. Alle fanger skal ha tilgang til opplæring, som er forutsatt å bestå av klasseromsemner, yrkesopplæring, kreative og kulturelle aktiviteter, fysisk fostring og sport, sosial opplæring og muligheter for å bruke bibliotek;
2. Opplæring for fanger bør være lik opplæringen som tilbys lignende aldersgrupper utenfor fengslet, og tilbudet av læremuligheter for fanger bør være så vidt som mulig;
3. Opplæring i fengsel skal sikte mot å utvikle hele personen, idet man har i minnet hans eller hennes sosiale, økonomiske og kulturelle omgivelser;
4. Alle som er involvert i å administrere fengsels-systemet og i driften av fengsler bør tilrettelegge og støtte opplæring så mye som mulig;
5. Opplæring bør ikke ha lavere status enn arbeid i fengselssystemet og fanger bør ikke tape økonomisk eller på annen måte på å delta i opplæring;
6. Alle anstrengelser bør gjøres for å oppmuntre fangen til å delta aktivt i alle aspekter av opplæringen;
7. Utviklingsprogram bør tilbys for å sikre at utdannere i fengslet tar i bruk formålstjenlige voksenopplæringsmetoder;
8. Spesiell oppmerksomhet bør vies fanger med særlige vansker og særlig de med lese- eller skriveproblemer;
9. Yrkesopplæring bør sikte mot en bredere utvikling av den enkelte, samtidig som man er følsom overfor trendene på arbeidsmarkedet;
10. Fanger bør ha direkte tilgang til et velforsynt bibliotek minst en gang per uke;
11. Fysisk fostring og sport for fanger bør understrekes og oppmuntres;
12. Kreative og kulturelle aktiviteter bør gis en viktig rolle siden slike aktiviteter har et særlig potensiale for å sette fanger i stand til å utvikle og uttrykke seg;
13. Sosial opplæring bør inkludere praktiske elementer som setter fangen i stand til å mestre dagliglivet i fengslet med henblikk på å lette hans tilbakevending til samfunnet;
14. Hvor det er mulig bør fanger få lov til å delta i opplæring utenfor fengslet.
15. Hvor opplæringen må finne sted inne i fengslet, bør samfunnet utenfor involveres så mye som mulig;
16. Tiltak bør settes i verk for å sette fanger i stand til å fortsette opplæringen etter løslatelse;
17. Midlene, utstyret og undervisningspersonalet som trengs for å sette fanger i stand til motta hensiktsmessig opplæring bør gjøres tilgjengelig.

FOKO-stipend

For år 2000 deler styret i FOKO ut 2 stipend à kr 7.500,-. Du kan søke stipend ut fra følgende kriterier:

- a) Medlem av FOKO.
- b) Stipendet må være i samsvar med vedtektene.
- c) Søknaden må inneholde følgende opplysninger;
 - 1 Kort om bakgrunn for søknad om stipend.
 - 2 Mål for arbeidet
 - 3 Tidsplan, omfang og gjennomføring.
 - 4 Plan for publisering av erfaringene fra arbeidet.
 - 5 Budsjett.

Søknad sendes styret i FOKO v/leder Ingunn E. Kleivan,
Rud vgs, avd. Ila landsfengsel, Postboks 1 Røa, 0702 Oslo innen **1. mars 2000.**